

KULTÚRA

ROČNÍK XIX. – č. 1

DVOJTÝŽDENNÍK ZÁVISLÝ OD ETIKY

13. JANUÁRA 2016

Vydáva FACTUM BONUM, s. r. o. • Šéfredaktor TEODOR KRIŽKA • Redakcia: Sološnická 41, 841 04 Bratislava, Mobil: 0911 286 452 • e-mail: kultura@orangemail.sk • Cena 1,50 €

Snímka: Jozef Šelestíak

Tebe...

Ty, ktorá prečkáš každú stratu,
ty, ktorá prúdiš do nebies,
ty, v ktorej vidím novú svätú,
žehnať mi budeš, i keď onemieš.

Ty, ktorej duša vždy je biela,
ty, ktorá nikdy nezradíš,
kvitneš jak večná láska, viera,
nepoznáš, čo je nenávisť.

Pochopiť, keď ma málokto vie,
ty, ktorá vždy mi rozumieš,
na rany vtlačíš dlane drobné,
a sama sebe odomrieš.

SVETLOSLAV VEIGL

Ty, ktorá bôľom ružová si,
ty, ktorá piješ dažďe slz,
striebrom máš pretkávané vlasy,
žiar teplý veje z tvojich prs,

v krútnave mrákot v temných nociach,
keď dúškom pijem obraz tvoj,
rty tvoje Boha za mňa prosia
modlitbou vrúcnou, bolestnou.

S odchodom leta vtákom južným
na krídla vešiam poslanie:
márnosť nad márnosť, za čím blúznim,
len veľká láska tvoja nie!

Keď odkážeš mi: umrela som,
kvet poľný zadusený v hmlách,
zažiariš v bôli hviezdou jasnou,
ty znieť mi budeš v ťažkých snách,

jak rieka dravá zatopíš ma
bolesťou túžob po tebe,
spáliš ma ako žhavá prizma
k Božej i svojej velebe.

S odchodom твоjim vtákom južným
na krídla vdýchnem poslanie:
márnosťou je, za čím som blúznil,
len veľká láska tvoja nie!

Dňa 24. 12. 2015 by sa básnik bol dožil sto rokov

Milí čitatelia! Vstupujeme už do XIX. ročníka nášho spoločného časopisu. Sú medzi vami takí, ktorí sú Kultúre verní po celý čas, od jej prvého čísla, predstaveného 9. júna 1998. Majster Gustáv Valach a Prof. Anton Hlinka, ktorí vtedy vyprevádzali nové periodikum do života, už nie sú medzi nami. Aké to boli výnimočné osobnosti, pociťujeme takmer každý deň. Každý z nich ovplyvnil chod udalostí. Isto si spomínate na modlitbu, ktorú páter Hlinka predniesol na bratislavskom námestí o polnoci z 31. 12. 1992 na 1. 1. 1993, keď vznikla Slovenská republika. Vrátil sa do svojej vlasti, lebo ju mal rád, lebo tu sa narodil a tu chcel odovzdať všetky svoje vedomosti a talenty - na blaho Cirkvi a národa. Ani majster Valach nezaostával vo svojom sústavnom zápale pre Slovensko a hlavne pre jeho obsah. Štátnosť je ako krásna váza, ktorej účel nie je zostať prázdna. Štátnosť treba naplniť bohatým obsahom.

Kultúrou by sme mohli nazvať všetko dobré, hodnotné a krásne, čím sa národy prejavujú na ceste hľadania zmyslu. Sme tu, lebo tento zmysel

Korene

TEODOR KRIŽKA

ustavične hľadali naši slovenskí predkovia a pri tomto hľadaní neváhali prinášať obety. Cítili sa súčasťou stredoeurópskeho kontextu, ktorý sa sformoval okolo rieky Dunaj. Prijali kresťanskú vieru, uverili Bohu, o ktorom evanjelista Ján hovorí, že bolo od samého počiatku u Boha a že Bohom bolo toto Slovo. Našli tak kľúč k svojmu vlastnému menu Sloveni, dnes Slováci. Tento kľúč je zároveň legitimácia našej identity. S touto legitimáciou sa nedá stratiť v dejinách. V tejto legitimácii totiž stojí, že Slovo je Cesta, Pravda a Život. Že poznávať ho možno vierou, láskou a nádejou, a dodajme i krásou. To je legitimácia a zároveň nekončiacie sa pozvanie tvoriť, namáhať sa, prekonávať svoje ľudské obmedzenia, príkoría času, a tak rásť a rastom dokazovať oprávnenosť na miesto medzi ostatnými národmi.

Okolité národy - Rakúšania, Poliaci či Česi to majú o niečo jednoduchšie ako my. Ich etnogenéza sa prekrýva s formou štátneho usporiadania, ktoré bolo pozemským odrazom predstavy o nebeskom kráľovstve. My sme žili tisíc rokov v spoločnom kráľovstve s inými národmi a v dôsledku šovinizácie spôsobenej atimonarchistickou a antikresťanskou francúzskou revolúciou na konci 18. storočia sme zakúšali istý čas aj národnostný útlak. Výbuch republikanizmu, ku ktorému viedla Prvá svetová vojna s cieľom zničiť štyri impériá - nemecké, rakúsko-uhorské, ruské a osmanské a fakt, že sme sa ocitli v ČSR nás odrezal od väzby na minulosť. Z tejto umelej ruptúry sa nedokážeme vymaniť dodnes, akoby uhorské dejiny neboli dejinami slovenskými, akoby to nie naši predkovia odolávali náporu islamských Turkov, akoby nie u nás vznikla prvá uhorská univerzita v Trnave, akoby nie naše mestá získali ako prvé štátút miest kráľovských.

Prekvapilo ma, keď som si nedávno prečítal slová istého kardinála, zdieľané slovenským biskupom na internete, že osvietenstvo nemohlo ohroziť kresťanstvo. Že kresťanstvo ohrozuje násilie, napr. to vo Vendeé. Priznám sa, neporozumel som logike tohto tvrdenia. Veď násilie, áno aj vojna vo Vendeé, je priamy dôsledok osvietenecských predstáv o človeku a ľudskej spoločnosti, v ktorej niet miesta pre Boha a Cirkev, teda ani pre kráľovstvá a kráľov. To táto ideológia tzv. rozumu priviedla k ničeniu tisícpäťstoročnej európskej civilizácie založenej na viere v Ježiša Krista. To táto ideológia viedla k vzniku bolševizmu a spôsobila dnešný liberalizmus i násilie vo svetových vojnách, i v tej tretej, ktorá už prebieha.

Slováci, hľadajte svoje miesto v dejinách.

Obstáli sme v nich s očami upretými k Bohu. Neodvracajme od neho preto zrak ani roku 2016. Započúvajte sa do hlasov susediacich národov, ktoré nezabudli na svoje kráľovstvá.

V súvislosti prílivom utečencov zo Stredného východu sa často spomína náboženská tolerancia a apeluje sa na súcit a pomoc nešťastníkom, ktorých vojnové okolnosti prinútili hľadať azyl v Európe. Takéto výzvy by vlastne ani nemali byť potrebné, lebo naše kresťanské náboženstvo a európska humanitná tradícia nás k tomu zaväzuje. Keď ide o človeka v núdzi a v ohrození života, je našou kresťanskou povinnosťou urobiť všetko na jeho záchranu a poskytnúť mu pomoc, aby v novom prostredí mal všetky predpoklady slobodného a nehateného života. Možno povedať, že európske štáty sa o to usilujú, aj keď nie vždy a všade rovnako. Niektorí ľudia a skupiny majú totiž výhrady voči utečencom, ktorých kultúra, svetonázor a minulosť sú v mnohom ohľade nekompatibilné s našou európskou kultúrou a našimi tradíciami. Vyslovujú sa obavy, či bude možno vybudovať pokojné spolužitie kresťanstva s islamom. Poukazujú, že postoj vyznávačov islamu voči kresťanstvu v minulosti i v prítomnosti nemá očakávanú ústretovosť na tej druhej strane. Zazlievajú svojim politikom a štátnikom, že prižmurujú oči pred drsnou skutočnosťou, ktorá v svojich dôsledkoch môže byť katastrofálna pre celú Európu.

Priam do očí bije príklad Saudskej Arábie. Ako je známe, je to krajina, ktorá zánovite odmieta prijať utečencov zo Sýrie, Iraku, Afganistanu a iných ohrozených oblastí sveta. Pri tom ide o veľmi bohatý štát, ktorý má veľmi priateľské styky a spojenecké vzťahy so Spojenými štátmi, s Veľkou Britániou a ďalšími štátmi Európskej únie, s Kanadou, atď.

Všeobecne sa hovorí a píše, že Saudská Arábia je stopercentne islamský štát. Skutočnosť je však trochu odlišná. V Saudskej Arábii žije podľa konzervatívneho odhadu jeden a pol milióna kresťanov, z toho asi 600 000 katolíkov. Sú to väčšinou prisťahovalci, bez ktorých by štát nemohol jestvovať. Nielen inžinieri, stavitelia, lekári, finančníci a rozliční odborníci, ale aj úradníci, učitelia, ošetrovatelia v nemocniciach, personál hotelových zariadení, predavači v obchodoch, služobníctvo v domácnostiach a nadovšetko robotníci každého druhu. Bohatstvo a blahobyť arabského štátu je z veľkej časti dielom ich rúk a ich intelektu. Pochádzajú z Indie, Egypta, Filipín, Pakistanu a iných ázijských štátov. Mnohí z nich sú kresťania a tí, čo pochádzajú z Filipín, alebo južnej Indie, sú prevažne katolíci. Niako si nezaslúžia aby sa im upieralo to najzákladnejšie ľudské právo, náboženská sloboda. V Saudskej Arábii však musia potláčať akékoľvek prejavy svojho náboženského citenia a presvedčenia. V celej krajine niet ani jediného kresťanského kostola, verejné bohoslužby sú zakázané pod prísny testom. Podobne nikde na verejnosti sa nesmú objaviť náboženské symboly a rekvizity, ako je Biblia, križ, zvony, sochy a obrazy svätých a pod.

Ale akoby ešte ani to nebolo dosť. Len nedávno veľký mufti Saudskej Arábie, šejk Abdul Aziz bin Abdullah, verejne žiadal, aby všetky kostoly na Arabskom polostrove, boli zbúrané a tak odstránené z povrchu zeme. To nie je výrok pomýleného fanatika. Tento veľký mufti je totiž nielen najvyššou duchovnou autoritou v Arábii, ale je aj hlavou Najvyššej rady islamských teológov a učencov (tzv. Ulema) a hlavou Výboru pre vedecký výskum a náboženského zákonodarstva (fatva). V islamskom svete jeho slová majú takú váhu, ako slová pápeža u katolíkov, ekumenického patriarchu u pravoslávnych, alebo kanterburského arcibiskupa u anglikánov. Teda to nie sú slová fanatika, extrémistu, alebo džihadistu.

Čo je však ešte smutnejšie, sú náznaky, že tieto slová padajú do úrodnej pôdy. V tzv. Islamskom štáte, ktorý za materiálnej pomoci Saudskej Arábie a za tichého súhlasu Spojených štátov vznikol na území východnej Sýrie a severného Iraku (ISIL) sa tieto barbarstvá uskutočňujú. Ako oznamuje katolícka spravodajská agentúra, v kresťanskej oblasti údolia Chábúr (severový-

chodná Sýria), ktorej sa zmocnili džihadisti vo februári tohto roka (2015), bolo zničených najmenej jedenásť kostolov, niektoré z nich boli zrovnané so zemou dynamitom. V októbri 2014 zničili pútnické miesto Deir el-Zor, kde sa uctievali mučeníci arménskej genocídy (o hrôzach ktorej sme mohli čítať na stránkach Kultúry). V auguste 2015 stihol podobný osud relikvie svätých v kláštore Mar Elian.

Potláčaná nie je iba náboženská sloboda, ale aj sloboda prejavu. Saudská Arábia bola veľkou podporovateľkou tzv. Arabskej jari, ktorá znamenala revolučný a v niektorých prípadoch kr-

Kde je tolerancia, kde reciprocita?

vavý prevrat v Tunisku, Lýbii, Egypte a v Sýrii. Udalosťami sa inšpirovali aj niekoľkí mladíci v Arábii a manifestovali za príchod arabskej jari aj do svojej rodnej krajiny. Jedným z nich bol 17-ročný študent Ali Mohamed Bakir al-Nimr. Za účasť na proteste bol zatknutý a v máji 2014 odsúdený a následne verejne popravený. Doslova ukrižovaný.

Len málo odlišnú náboženskú a politickú situáciu možno nájsť aj v ostatných naftu bohatých arabských štátoch, ako je Katar, Kuvajt, atď. Katar, kde sa majú konať svetové majstrovstvá vo futbale v roku 2022, je v porovnaní so Saudskou Arábiou malý štát. Podľa sčítania z roku 2013 má 1,8 milióna obyvateľov, z toho 278 000 domácych a 1 500 000 cudzincov, ktorí zaisťujú pravidelný beh a údržbu štátu. Ako v Arábii aj tu sú to prisťahovalci z Európy, severnej Ameriky, Indie, Filipín, Pakistanu, Egypta, atď. Kresťania tvoria 8,5 % obyvateľstva. Pod tlakom západného sveta katarské úrady povolili katolíkom postaviť si kostol. Tento chrám zasvätený Panne Márii Ružencovej to jediným kostolom pre 70.000 katolíkov žijúcich v tomto štáte. Nesmie však mať vežu, ani križ, ani nijaký vonkajší symbol, ktorý by naznačoval, že ide o miesto, kde sa konajú katolícke bohoslužby. A ešte aj tento nepatrný ústupok sa stretol s búrlivými prejavmi nesúhlasu, hlavne zo strany salafistov v Saudskej Arábii.

Nuž takáto je situácia na Arabskom polostrove. Je to bolestné sklamanie pre Katolícku cirkev, ktorá za posledných 50 rokov vyvíja priam nadľudské úsilie preklenúť priepasť vytvorenú antagonizmom minulosti. Cirkev svoj postoj k islamu vyjadrila v deklarácii II. vatikánskeho koncilu Nostra Aetate, kde vychádza v ústrety islamu ako jednému z monoteistických náboženstiev a hovorí o ňom iba pekne a ohľaduplne. V cirkevných kruhoch je dnes nepredstaviteľné, že by nejaký vysoký cirkevný hodnostár žiadal zbúranie všetkých mešít napríklad v katolíckom Taliansku, alebo

Rakúsku. Naopak počet mešít v kresťanskej Európe neustále vzrastá. Jednu z najväčších mešít si vyznávači islamu postavili v srdci kresťanstvu v Ríme a vieme, že bola postavená so súhlasom a dobrozdaním pápeža.

Svätá Stolica sa tiež usiluje o zblíženie na diplomatickom poli a chcela by, aby Saudská Arábia mala svoju diplomatickú reprezentáciu pri Vatikáne tak, ako ju má viac než 180 štátov sveta. A tu opäť sa stretáva so sklamaním, lebo hŕstka tzv. muslimských štátov, medzi nimi na prvom mieste Saudská Arábia, odmieta akékoľvek ponuky Sv. Stolice o naviazanie diplomatických vzťahov. (Ďalšie

muslimské štáty ktoré nemajú diplomatické styky so Svätou Stolicou sú: Afganistan, Somálsko, Brunei a Oman)

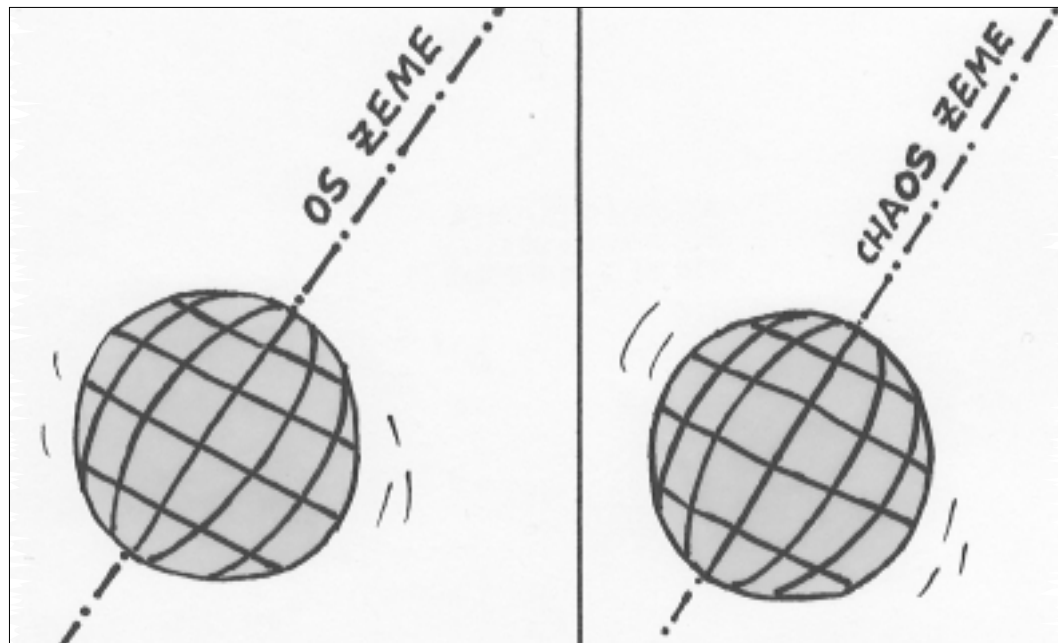
V medzinárodných vzťahoch je zaužívanou praxou uplatňovať tzv. princíp reciprocity. Princíp vychádza zo stanoviska: Čokoľvek chcete, aby ľudia robili vám, robte aj vy im (alebo z jeho variantu: Čokoľvek nechcete, aby ľudia robili vám, ani vy to nerobte im). To platí rovnako v osobných, ako aj medzinárodných vzťahoch. Prirodzená ohľaduplnosť vyžaduje (a Charta ľudských práv prikazuje), aby sa každý ľudský čin a každý ústretový krok stretol s rovnakým gestom porozumenia aj na druhej strane.

V tomto svetle je ťažko pochopiť, prečo naši západní politici sa správajú tak utiahnuto? Prečo neodsúdia porušovanie ľudských práv, otvorenú agresivitu Saudskej Arábie a prečo nežiadajú, pre kresťanov na Arabskom polostrove toľko náboženskej slobody, koľko majú vyznávači islamu v Európe. Prečo nevyvinú tlak na vládne arabské kruhy, ktoré tento nežiaduci stav porušovania ľudských práv podporujú a trpia?

Sme svedkami postupného vytlačania kresťanského živlu z tých oblastí, kde kresťanstvo vzniklo a napriek mnohým ťažkostiam sa udržalo celých dvadsať storočí. Podľa prístupných štatistík na začiatku 20. storočia kresťania predstavovali 20 % celkového obyvateľstva v týchto končinách. Dnes je ich tam sotva 5 %. Najväčší pokles sa prejavuje práve v našej dobe. Pred inváziou Iraku v roku 2003 žilo v tomto priestore 1,7 miliónov kresťanov, v roku 2015 sa ich počet odhaduje na 500.000. A západný svet sa mlčky prizera tejto tragédii...

Ako obstojí naše pokolenie pred súdom histórie, ako vysvetlíme na poslednom súde našu pasivitu, našu váhavosť hlasne a otvorene sa ozvať na obranu prenasledovaných a odsúdených na smrť?

FRANTIŠEK VNUK

Kresba: Andrej Mišanek

Nech potrava je твоjím liekom

Týmto Hippokratovým citátom chcem upozorniť na význam potravín a ich producentov, ale aj na určité súvislosti s dnešnou situáciou v politike.

Bolo to pred pár rokmi, keď som navštívil grécky ostrov Kos, ktorý sa nachádza v Egejskom mori na dohľad od Turecka. Pri jeho návšteve nás vtedy doviedli na miesto, ktoré je označované za historické pôsobisko Hippokrata (460-370 pred Kristom), zakladateľa medicíny ako vedného odboru.

Miesto sa nazýva Asklepion, podľa gréckeho boha medicíny. Tu sa pod vedením slávneho učenca, lekára, filozofa a cestovateľa liečili podľa zásad lekárskej školy v Kose rôzne choroby ako dôsledok narušenia rovnováhy telesných tekutín. Zaujmal nás v centre pomerne rozsiahly ovál, akási hlboká jama, po obvode ktorej boli umiestnené tesne nad jamou zvláštne kamenné lavičky. Povedali nám, že toto je sympózium, miesto na ktorom sa každé ráno schádzali pacienti i s lekármi a ošetrovateľmi, aby pri rannej toalete si vydiskutovali rôzne zdravotné aj politické problémy. Ako som sa neskôr dozvedel bola to vtedy v Grécku družná debata pre mužov sprevádzaná popíjaním vodou zriedeného vína. Na tomto mieste bola ovplyvnená riešením zdravotných problémov a priniesla zásadný posun v chápaní chorobných procesov a ich príčin. Zaujali ma niektoré okolnosti stretnutí tohto typu:

1. Princíp demokracie - tu pri vykonávaní ľudských potrieb zahalení rovnako v ľahkej bielej tunike, okolo oválu mohli všetci rovnoprávne vyjadriť svoj názor alebo sťažnosť a takto si uľaviť aj na duši, bez rozdielu pozície a postavenia.

2. Víno, voda a svieži ranný vzduch účinne stimulovali fyziologické aj psychické pochody a dávali vzniknúť novým prúdom v chápaní ľudskej existencie.

3. Bola tu symbióza slobodného filozofického, medicínskeho a politického myslenia.

4. Bol tu i základ účelového skresľovania výsledkov štatistiky, lebo táto nemocnica vykazovala najnižšiu úmrtnosť z dovtedy známych asklepionov v Grécku, a to preto, lebo nemala pôrodnicu, v ktorej v tom čase bola veľmi vysoká úmrtnosť novorodencov.

5. Potvrdila sa dnes už osvedčená prax, že za rána, nalačno vznikajú najlepšie myšlienky.

Dodnes udivuje prístup Hippokrata k pojmu choroby a zdravia, pričom objavil súvislosť medzi prostredím a zdravím. Tvrdil, že človek sa rodí zdravý a všetky ochorenia do neho vstupujú zvonka najmä zlým jedlom. Veril v liečivú silu prírody a prvou pomocou podľa neho bola podpora vlastnej odolnosti. Používal pri diagnostike predovšetkým všetky ľudské zmysly, nielen vlastné, ale aj pacienta. Liečil púšťaním žily, vyvolávaním hnačiek a zvracania, ale najmä diétou. Nôž do ruky nevzal, to zasadne prenechal iným odborníkom. Pri výžive dával prednosť produktom z domáceho prostredia a razil zásadu, že nech potrava je liekom a liek potravou. Liečbu pokladal za umenie. Jeho metóda diagnostiky a liečby je

zhrnutá v tomto aforizme: "Život je krátky. Umenie (medicína) dlhé. Príležitosť prchavá. Pokusy neisté. Rozhodnutie ťažké. Predsa však musíme liečiť!" Jeho princípy platia tisícročia!

Hippokrates - zakladateľ racionálnej medicíny, objaviteľ a priekopník vo vede nemenil svoje názory, tak ako niektorí dnešní odborníci na zdravú výživu, ktorí sú schopní v priebehu pár rokov obrátiť svoje tvrdenia o 180 stupňov. Pripomeniem ich varovania pred bravčovou masťou, vajcami, maslom, ale aj bryndzou, kávou a dnes je všetko inak. Ak sa zamýšľam nad veľkosťou tohto muža, tak sa mi zdá, že preto toľko dosiahol, lebo nerobil z ničoho vedu, pozoroval nemú prírodu a pozorne počúval nemocných ľudí aj vďaka sympóziu.

Dôkazom toho, ako sa dá zneužívať veda, je i mediálny útok na mäso v predvianočnom období (koľký už v poradí?) Tvrdenie, že tzv. červené mäso (hovädzie, jahňacie a bravčové) je pravdepodobne karcinogénne pre ľudí a ak nie, tak to konzervované (solením, prifarbované, údené, fermentované) zvyšuje výskyt rakoviny hrubého čreva o 18% a určite škodí to, v ktorom sú rezidua antibiotík a hormonálnych prípravkov! Konzument musí byť zhnusený, a za toto on platí? Mnohí už zabudli, že v Československu bolo vždy zakázané používanie antibiotík a hormónov vo výžive zvierat, dávno predtým, než to urobili ostatné vyspelé krajiny v Európe a Severnej Amerike. Pritom nie je známe, že by človek kedykoľvek v dávnej minulosti bol bylinožravec. Skúsenosti a poznanie v ostatnom období vysoko oceňujú nenahraditeľné zastúpenie aminokyselín v svalovine zvierat, obsah antioxidantov, cenných vitamínov, biogénnych minerálií a mikrominerálií a dokonca zdravým živočíšnym tukom sa pripisuje spomaľovanie procesu starnutia, vrátane vekom podmienenej mozgovej degenerácie spojenej s Alzheimerovou a Parkinsonovou chorobou. Ak sa vrátim k Hippokratovi, tak od jeho čias sa v čase rekonvalescencie odporúčali pacientom silné hovädzie a slepačie vývary.

Ľudstvu trvalo tisíce rokov, aby pochopilo to, na čo už 400 rokov pred Kristom prišiel Hippokrates. Najskôr Nemci v múdrosloví: "Man ist was man isst", prevzali to i v Čechách a v televízii propagovali racionálnu výživu pod heslom "Si to, čo ješ!" Správnosť tejto teórie potvrdzujú i ostatné zverejnené čísla Svetovej zdravotníckej organizácie (WHO), keď zistili, že až 420 tisíc ľudí zomrie ročne na svete po konzumácii pokazeného jedla a ochorie až 600 miliónov - otrasná štatistika. Pritom recept pre nás je známy: konzumujte domáce potraviny, lebo sú pod zodpovednou, kvalifikovanou technologickou, zootechnickou a veterinárnou kontrolou a nie sú vystavené dlhej preprave, skladovaniu, nepovolenému konzervovaniu, zmrazovaniu a rozmrazovaniu, prebaľovaniu a iným operáciám, ktoré umožňujú kontamináciu a zhoršenie kvality a predstavujú zbytočné riziko pre život a zdravie ľudí.

NORBERT M. BEŇUŠKA

Pápež František otvoril 8. decembra predpoludním Mimoreiadny jubilejný rok milosrdenstva jednoduchým obradom, avšak obraz, aký zostane s týmto otvorením spojený, nebude evokovať jednoduchý otvárací obrad, ale bude evokovať obraz akéhosi honosného predstavenia Fiat lux: Osvieťme náš spoločný domov, ktoré zaplavilo zvukmi i svetlami fasádu aj kupolu Baziliky svätého Petra.

Počas tohto divadla, sponzorovaného World Bank Group, sa objavovali obrovské obrazy levov, tigrov a leopardov, ktoré boli premietané na Baziliku svätého Petra, ktorá stojí na ruinách Nerónovho cirkusu, circo di Nerone, kde sa dravé šelmy vrhali na

ROBERTO DE MATTEI

Potupená Bazilika sv. Petra

kresťanov. Práve zásluhou svetelnej hry sa dosiahol dojem, akoby sa Bazilika bola prevrátila, ponorila sa do vody a v nej sa rozplynula, vzápätí sa na jej priečelí objavili pestrofarebné ryby a morské korytnačky, evokujúce rozpustenie štruktúr Cirkvi bez akéhokoľvek oporného bodu. Obrovská sova a zvláštni svetielkujúci vtáci krúžili nad kupolou, vzápätí kráčajúci budhistickí mnisi naznačovali cestu k spásu ako alternatívu kresťanstva. Žiaden náboženský symbol, žiaden odkaz na kresťanstvo, Cirkve ustúpila zvrchovanej prírode.

Andrea Tornielli napísal, že sa preto netreba pohoršovať, dokumentujú to vyjadrením historika umenia Sandra Barbagallu v knihe Zvieratá v náboženskom umení. Bazilika svätého Petra (vyd. LEV, Vatikán 2008), veď vraj predsa mnoho umelcov v priebehu stáročí bolo zobrazovalo okolo Petrovho hrobu zvieratá jasne a žiarivo. Ak je však Bazilika svätého Petra "posvätnou zoo", ako ju nedôstojne definuje autor tejto knihy, nie je to preto, že by tam znázornené zvieratá boli zavreté v akejsi posvätné ohrade, ale preto, lebo príroda je posvätná, pretože je usporiadaná za účelom transcendentna, a to je význam znázorňovania zvierat v umení.

V kresťanstve totiž zvieratá nie sú zbožštené, ale majú hodnotu, ktorú im dáva účel ich stvorenia: Boh určil, aby slúžili človeku. V Knihe žalmov čítame: "Ustanovil si človeka za pána nad dielom svojich rúk, položil si všetko pod jeho nohy: stáda oviec a dobytky, ba aj divú zver, nebeské vtáctvo a morské ryby a všetky živočíchy, čo žijú v mori" (Ž 8, 7-9). Boh urobil človeka kráľom a vrcholom stvorenia, ktorému musí byť všetko podriadené, aby on ako zástupca vesmíru všetko podriadil Bohu (Gn 1, 26 - 27). Boh je konečný cieľ vesmíru, a bezprostredným cieľom fyzického vesmíru je človek. "V istom zmysle sme teda my cieľom všetkých vecí," tvrdí svätý Tomáš (In II Sent., d. 1, q. 2, a. 4), naproti tomu však "Boh stvoril všetky veci pre človeka" (Super Symb. Apostolorum, čl. 1).

Kresťanská symbolika dáva zvieratám aj emblematický význam. Kresťanstvo sa nezaujíma o vyhynutie zvierat ani o ich blahobyt, ale o hlboký a konečný zmysel ich prítomnosti. Lev symbolizuje silu a baránok

miernosť, majú nám pripomínať existenciu rôznych cností a dokonalých vlastností, ktorými v plnom rozsahu disponuje iba Boh. Na zemi vidíme podivuhodnú stupnicu stvorenstva od anorganických látok až po človeka. Táto stupnica má svoju podstatu a vnútornú dokonalosť, ktorá je vyjadrená jazykom symbolov.

Environmentalizmus sa dnes prejavuje ako svetonázor prevracajúci túto hierarchiu: Boha vylúčil a človeka odstránil z vrcholu stvorenstva. Človek je postavený na rovinu absolútnej rovnosti s prírodou, nachádza sa vo vzájomne prepojenom vzťahu, a to nielen so zvieratami, ale aj s neživými zložkami životného prostredia, ktoré ho obklopujú: s ho-

Potupená Bazilika sv. Petra

rami, s riekami, s moriami, s krajinou, s potravinovými reťazcami či s ekosystémami. Predpokladom tejto kozmologickej vízie je vymazanie všetkých hraníc medzi človekom a svetom. Zem so svojou biosférou tvorí akúsi kozmickú geo-ekologickú entitu. A tá sa stáva niečím viac než len "spoločným domovom": predstavuje božstvo.

Keď sa pred päťdesiatimi rokmi skončil Druhý vatikánsky koncil, dominantnou témou tejto historickej etapy bol "kult človeka", obsiahnutý v charakteristike "integrálneho humanizmu" Jacqua Maritaina. Francúzsky filozof síce knihu s týmto názvom napísal ešte v roku 1936, ale najväčší vplyv začal mať najmä vtedy, keď jeho nadšený čitateľ Giovanni Battista Montini, ktorý sa stal pápežom Pavlom VI., si z Maritainových téz urobil kompas svojho pontifikátu. Dňa 7. decembra 1965 počas homílie sv. omše Pavol VI. pripomenul, že na Druhom vatikánskom koncile sa uskutočnilo stretnutie medzi "náboženstvom Boha, ktorý sa stal človekom", a "náboženstvom človeka, ktorý sa stáva Bohom".

Dnes po päťdesiatich rokoch sme svedkami prechodu od integrálneho humanizmu k celostnej ekológii, od všeobecnej deklarácie ľudských práv k právam prírody. V 16. storočí humanizmus odmietol v mene antropocentrizmu stredovekú kresťanskú civilizáciu. Pokus o vybudovanie takého mesta na troskách Božieho mesta v dvadsiatom storočí tragicky zlyhal a spolu s ním zlyhali aj pokusy kristianizovať antropocentrizmus v mene integrálneho humanizmu. Náboženstvo človeka je nahradzované iným: antropocentrizmus, kritizovaný za jeho "deviácie", je nahradzovaný novou víziou ekologického centrizmu. Rodová teória, ktorá ničí každú identitu a každú podstatu, je súčasťou tejto panteistickej a rovnostárskej perspektívy.

Ide o radikálne evolučný koncept, ktorý sa do značnej miery zhoduje s tým, čo hlásal Teilhard de Chardin. Boh je "vedomie" vesmíru, ktoré tým, že sa vyvíja, si uvedomuje svoju evolúciu. Určite nie je náhoda, že pápež František v bode 83 encykliky Laudato sí cituje Teilharda de Chardina, na toto filozofi

ako Enrico Maria Radaelli a Arnaldo Xavier da Silveira upozorňovali a zdôrazňovali, že uvedené miesta sú podávané v rozpore s katolíckou tradíciou. Aj predstavenie Fiat Lux vyznelo ako "ekologický manifest", ktorý mal preložiť do reči obrazov encykliku Laudato si.

Antonio Socci sa v denníku Libero vyjadril: "Gnostické a novopohanské predstavenie malo presné protikresťanské ideologické poslanstvo", podotknúc, že "v Bazilike svätého Petra sa na sviatok Nepoškvrneného počatia Panny Márie namiesto slúženia omše na oslavu Matky Božej dal priester oslave Matky Zeme, čím sa dostala do popredia ideológia klimatického envi-

Potupená Bazilika sv. Petra

ronmentalistického náboženstva, novopohanského a neomaltuziánskeho, tú podporujú mocní tohto sveta. Bolo to duchovné znesvätenie (aj preto, lebo toto miesto - pamätné - je miestom mučeníctva kresťanov)".

"A teda," napísal Alessandro Gnocchi v Riscossa Cristiana, "nebol to Islamský štát, ktorý znevážil samotné centrum kresťanstva, neboli to extrémisti svetskej viery, ktorí sa vysmiali z katolíckej viery, neboli to bežní rúhaví a chorobne vulgárni umelci, ktorí pošpinili vieru mnohých kresťanov. Neboli potrebné osobné prehliadky ani detektory kovov, aby sa zabránilo vstupu vandalov do Božieho domu: tí boli už v jeho vnútri a nechali vybuchnúť svoju mnohofarebnú bombu na obrazovkách celého sveta z pohodlia riadiacej miestnosti."

Fotografi, grafici a reklamní tvorcovia, ktorí realizovali predstavenie Fiat lux, vedia, čo pre katolíkov znamená Bazilika svätého Petra, materiálny obraz mystického Tela Kristovho, ktorým je Cirkve. Ich svetelná hra mala svoj jasný symbolický úmysel, protikladný v porovnaní so všetkými tými svetlami, žiarami či pochodňami, ktoré v priebehu stáročí predstavovali význam Svetla Božieho. Toto svetlo bolo 8. decembra zhasnuté. Medzi obrazmi a svetlami, ktoré boli premietané na Baziliku, chýbali obrazy nášho Pána Ježiša Krista a Nepoškvrnenej Panny Márie, ktorej sviatok sme práve slávili. Svätopeterská bazilika bola ponorená do falošného svetla, ktoré priniesol vzbúrený anjel, Lucifer, vládca tohto sveta a kráľ temnot.

Svetlo Božie nie sú len metaforické slová, ale to je realita, tak ako je realitou temno, ktoré zahŕfauje dnešný svet. A teraz, v tomto vianočnom okruhu, ľudstvo očakáva chvíľu, keď noc bude ožiarená ako deň, "nox sicut dies illuminabitur" (Ž 11), a naplnia sa sľuby, ktoré Panna Mária pripomenula vo Fatime. oberto de Mattei

Corrispondenza Romana
11. decembra 2015

[http://corrispondenzaromana.vo
xmail.it/user/jm5hit/show/hhsqh?
_t=9e1037d1](http://corrispondenzaromana.vo
xmail.it/user/jm5hit/show/hhsqh?
_t=9e1037d1)

Preložil J. K

IX.

Keď sa jeden americký kongresman pravdepodobne zo žartu opýtal spolupracovníka francúzskej misie v USA, či sa Francúzsko bude sťažovať Kongresu na správanie amerických predstaviteľov, odpovedal: „Veľké štáty sa nikdy nesťažujú, no zároveň nikdy nezabúdajú.“

Dňa 11. apríla 1783 Kongres USA vyhlásil ukončenie vojny. Počas tohto prehlásenia boli J. Jay, J. Adams a B. Franklin - známy slobodomurár, podrobení kritike zo strany poslancov, prečo porušili pravidlá a pristúpili na separátne dohody s Britániou. To bola len daň zo zdvorilosti voči Francúzsku, ktorého kráľ si počínal naivne, keď svoju krajinu priviedol do ekonomickej krízy, čo padlo vhod londýnskej lóži. Francúzsky kráľ Ľudovít XVI. následne prišiel nielen o korunu, ale i o vlastnú hlavu.

Slobodomurárstvo teda malo vplyv na udalosti i štruktúru vlády USA. Slovami jedného z komentárov tých čias: „Hoci sme získali slobodu, ešte sme sa nedokázali zjednotiť. Konfederácia ešte nezabezpečovala existenciu silnej národnej vlády, všeobecnú valutu alebo systém. Predvídali ľudia chápali, že je postupovať vpred, aby sa slabá Konfederácia amerických štátov premenila na silný a jednotný národ. Znovu to bolo slobodomurárstvo, kto nám dal ideológiu i formu, pretože práve federatívny systém lóží bol v tom čase jediným príkladom efektívnej organizácie pôsobiacej vo všetkých tridsiatich štátoch. Patrioticky naladení bratia trvali na tom, aby sa zjednotenie národa udialo podľa vzoru lóží... Federalizmus založený na občianskej vláde a ústave je identický s federalizmom veľkolóže a ustanovený v 'konštitúciách' Andersona z roku 1723.“

Hlavnú úlohu pri tvorbe ústavy mali najmä G. Washington, B. Franklin, E. Randolph, T. Jefferson a J. Adams. Traja z nich boli slobodomurármi prístupujúci k svojmu členstvu veľmi seriózne, o čom svedčia ich názory. Keď sa J. Adams stal prezidentom, za predsedu najvyššieho súdu ustanovil slobodomurára G. Marshalla, ktorý následne povýšil súd na roveň s kongresom a prezidentským úradom. V sporoch a diskusiách o ústave Adams vystupoval na strane Franklina Randolpha. Len Jefferson tu bol „cudzincom“, ktorý napokon ustúpil a prijal pozíciu slobodomurárov. Nová republika formujúca sa spolu s ústavou zodpovedala ich slobodomurárskym ideám.

18. septembra 1793 bol oficiálne položený prvý kameň Capitolu. Túto slávnostnú ceremóniu viedla veľkolóža Marylandu za prítomnosti členov ďalších lóží, orchestra, artilérie a slávnostného sprievodu s G. Washingtonom. Keď Washington prišiel na miesto výkopových prác, kde mal byť položený základný juhovýchodný uholný kameň, podali mu striebornú pamätnú plastiku, na ktorej boli vyryté mená prítomných na ceremónii. Zazneli salvy a Washington položil plastiku na kameň. Vedľa ležali nádoby so zrnom, vínom a olejom, symboly slobodomurárskeho rituálu. Prítomní predniesli modlitbu a zaspievali slobodomurársku hymnu, načo artiléria opäť vypálila. Potom predniesol Washington slávnostnú reč na trojstupňovej tribúne, na ktorej konci opäť zaznela

hymna a záverečné salvy. Kladivo, strieborná murárska lyžica, uholník a vodováha, ktoré G. Washington použil, sú uchovávané v potomackej lóži. Zástera a pás Washingtona sú chránené v jeho vlastnej lóži č. 22 mesta Alexandria. Po smrti bol G. Washington pochovaný pri svojom dome, a nie na cintoríne Mount Vernon so všetkými slobodomurárskymi poctami alexandrijskej lóže č. 22. Londýnska veľkolóža tak dokončila veľké dielo, ktoré čoskoro prinieslo plody. Bola založená prvá republika na slobodomurárskych princípoch, kde nebolo kráľov ani aristokracie, lež všetci občania slobodní a rovní navzájom. Ako Británia kedysi, tak sa teraz USA stali „zasľúbenou zemou“ všetkých inak mysliacich a insurgentov celého sveta. USA sa stali budúcim spojencom Veľkej Británie.

MERAB SURGULADZE

Revolúcia – alebo?

Diabol našepkáva francúzskemu ministrovi zahraničných vecí Ch. de Talleyrandovi. Pôvodne bol katolícky kňaz generálny inšpektor kléru a biskup autunskej provincie. Pre revolučnú činnosť ho pápež Pius VI. exkomunikoval.

Čo nastalo po týchto udalostiach? Londýnska veľkolóža sa teraz zamerala na Francúzsko, kde napriek zákazu existovalo mnoho dcérskych lóží. Slobodomurárstvo sa zameralo proti tradičným európskym monarchiám a Cirkvi, ktorá im bránila v založení „ideálneho“ sveta a rozšírení ich vlastnej „religie“.

Ako je známe, v armáde amerických kolonistov pôsobilo mnoho profesionálnych vojakov z Európy. Spomeňme napr. baróna F. von Steubena, ktorý zaviedol do americkej armády profesionálny zmysel a disciplínu Fridricha Veľkého. Vlastne on osobne premenil zoskupenie neskúsených dobrovoľníkov na vojensky skúsenú ozbrojenú formáciu. Medzi dobrovoľníkmi z Európy bol i francúzsky veterán Jean de Kalb, poľský veterán Kazimierz Pułaski alebo Tadeusz Kościuszko, ktorý sa stal hlavným vojenským inžinierom v armáde kolonistov. Patrí sem i markíz Lafayette, ktorý sa spolu s dobrovoľníkmi vybral roku 1777 do Ameriky, kde sa stal neskôr generálom zúčastneným na vojenských operáciách okolo York Townu. Mal veľký vplyv na morálneho ducha

vojakov a jeho diplomatická aktivita viedla k vtiiahnutiu Francúzska do vojny. Členstvo vyššie spomenutých v lóžach je okrem T. Kościuszka zdokumentované alebo vysoko pravdepodobné. Lafayette a Steuben sa sami domnievali, že pomáhajú založiť ideálnu slobodomurársku republiku!

Práve takú republiku zamýšľali slobodomurári založiť v Európe, najmä vo Francúzsku, ktoré bolo poznačené ekonomickou krízou a najmä vojnou v Severnej Amerike. Slobodomurárska zástera, ktorú vyšíla madam Lafayette a darovala G. Washingtonovi, sa mala stať symbolom slobodomurárstva a revolúcie v Európe. Finančná kríza a inflácia vo Francúzsku vrcholili, niektorí ľudia žili tak biedne, že boli odkázaní na pridel chleba od Cirkvi. Medzi mestskou chudobou však boli známe

skej priemyselnej produkcie a nárast nezamestnanosti v mestách. Tak bola vo Francúzsku umelo vytvorená „revolučná situácia“.

Práve v tom čase sa generál Lafayette vrátil z USA do Francúzska ako hrdina vojny za nezávislosť s novými inštrukciami od slobodomurárov. Stal sa lídrom strany konštitucionalistov a deň po dobytí Bastily sa stal veliteľom Národnej gardy. 4. júla teda oslavujeme deň nezávislosti USA a 14. júla Francúzsku revolúciu, čo je veľmi symbolické. Po týchto udalostiach však monarchistické čítanie Francúzov nezmizlo, s čím sa chcel popasovať revolučne nastavený človek ako Jean-Paul Marat. (...) Londýnska veľkolóža sa chcela zbaviť francúzskeho kráľa a šľachtického stavu. A tak sa postupne začali rozširovať správy o kráľovom odhodlaní opustiť s rodi-

ného odstránenú, ak náhodou nestihla ujsť. (...) A čo v tom čase robí Lafayette? Roku 1792 začína rokovať s Prusmi a Rakúšanmi o pochode na Paríž, aby zachránil kráľovskú rodinu. Stáva sa tak spojencom Rakúska a Pruska. Prečo ho však Rakúšania zatýkajú a päť rokov držia vo väzbe?

X.

Markíz Lafayette sa oslobodil z väzenia roku 1799 a do politiky sa viac nevrátil. Len roku 1815 po bitke pri Waterloo požadoval Napoleonovu abdikáciu. Prečo už nezastával nijakú politickú ani vojenskú funkciu? Musel prosto sledovať udalosti a v príhodnej chvíli znovu vystúpiť na scénu na želanie bratov slobodomurárov. Možno ho viniť zo smrti Ľudovíta XVI. a Márie Antoinetty? Niektorí historici ho, naopak, považujú za monarchistu, veď práve on počas revolúcie 1830 pomáhal odovzdaniu trónu dynastii Orleánskych. Nikto však nevie vysvetliť jeho zradnú nečinnosť, keď ako veliteľ Národnej gardy a hlavný veliteľ armády bojujúcej s Rakúskom a Pruskom neurobil nič pre vyslobodenie kráľovskej rodiny z Templu. Záhada je o to väčšia, že práve on sa usiloval o to, aby rakúske a pruské vojská napadli Paríž. Nech je už ako chce, Rakúšania a Prusi ho zatkli a posadili do väzenia.

Francúzska revolúcia roku 1789 podľa slobodomurárskych plánov obrátila všetko hore nohami bojujúci proti monarchii, aristokracii a Cirkvi. Revolúcia mala zachvátiť aj ďalšie európske štáty. Ako to však uskutočniť a kto na seba vezme zodpovednosť za export revolúcie? Taký človek sa však našiel. Bol ním Napoleon I., ktorý ochraňoval slobodomurárov (je dochovaný dokonca päťčipý rádový kríž so slobodomurárskymi znakmi s portrétom Napoleona uprostred). Je známy i človek, ktorý uviedol do lóže Napoleona samotného a miesto, kde sa „zasvätenie“ odohralo.

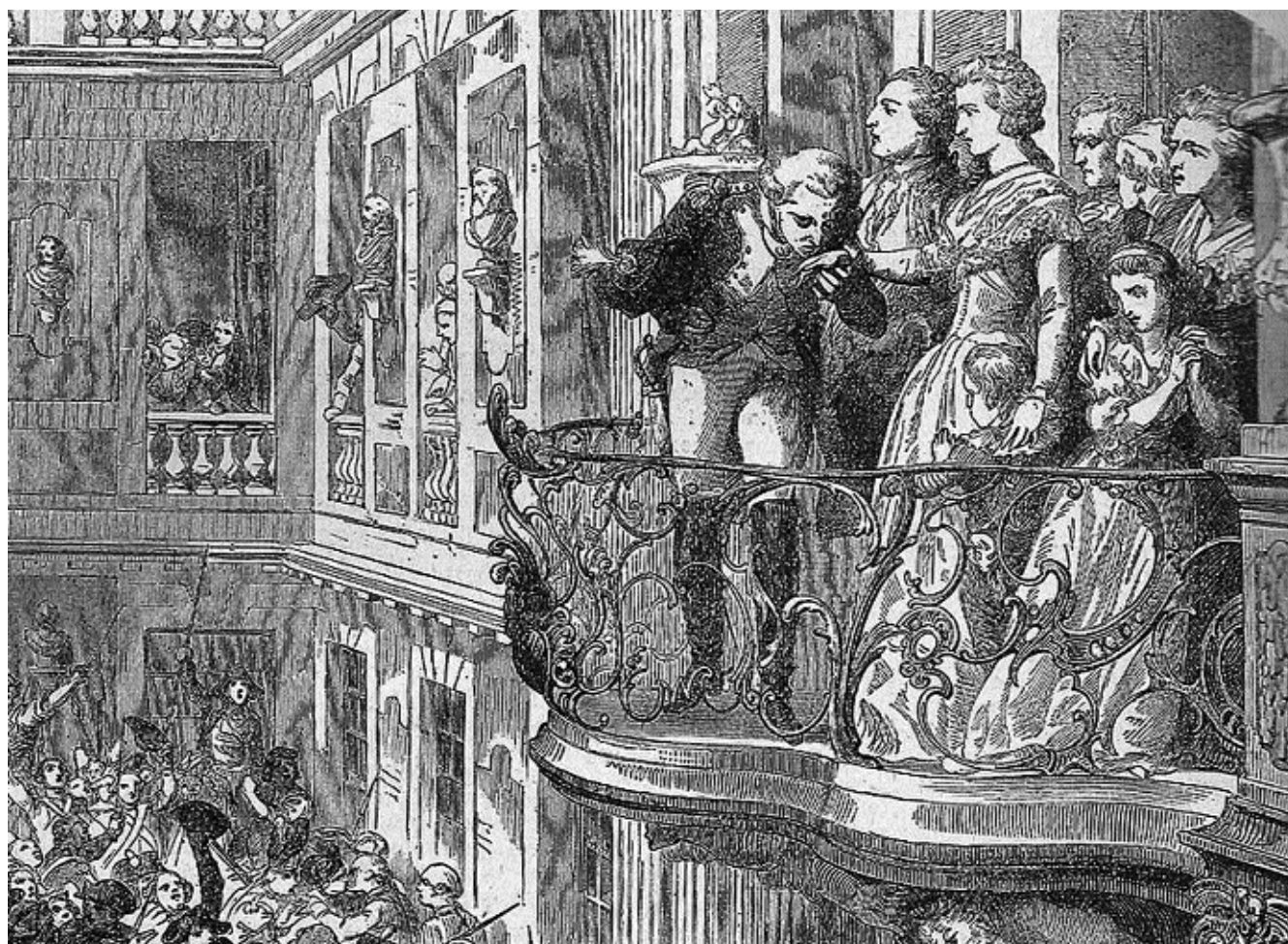
„Krstným otcom“ Napoleona bol Filippo Buonarrotti, „najvýznamnejšia osobnosť tajných spolkov svojej doby“. O tomto človeku, ktorý odvodzoval svoj pôvod od genialného renesančného umelca, písali: „V priebehu tridsiatich rokov bez zastavenia ako pavúk spriadajúci sieť, spriadal nite sprisahání, ktoré rad za radom zvrhávali všetky vlády...“ Hneď po revolúcii roku 1789 Buonarrotti odišiel na Korziku, kde pobýval do roku 1794. Tam sa stretol s Napoleonom, ktorý ako poručík a kapitán neraz navštevoval svoju vlasť. Tieto stretnutia a rozhovory významného slobodomurára s ctižiadostivým mladým dôstojníkom určili nielen jeho kariéru, ale do značnej miery i osud celej Európy.

Napoleonova kariéra po známosti s Buonarrottim a mladším bratom Robespiera Augustom záratne stúpa - 14. januára 1794 sa stáva brigádnym generálom a vďaka odporúčaniám sa ako 24-ročný stáva známym v kruhoch revolučnej vlády. Na jar toho istého roku má už Napoleon značný vplyv na chod Konventu a z jeho iniciatívy A. Robespierre chystá vpád republikánskej armády do severného Talianska, aby odtiaľ ďalej postupovala do Rakúska.

Avšak v júni 1794 sa Napoleonovi stane neočakávaná nepríjemnosť. Nastáva prevrat 9. termidora,

nou Paríž. Parížanov údajný útek kráľa tak znepokojoval, že ich hádky neraz končili potýčkami. Takáto atmosféra neveštila nič dobré, až sa kráľ sa naozaj pokúsil o útek z Paríža. Mnohí to vtedy považovali za zradu.

Skúsme však porozmýšľať, ako by sa zachoval akýkoľvek druhý človek, ak by netušil, ako sa situácia vyvinie a aký osud čaká jeho rodinu. Francúzsko vtedy vstúpilo do vojenského konfliktu s Pruskom a Rakúskom, ktorý vyhlásilo ako vojnu „kráľovi Uhorska a Čiech“ - aby vojna naschvál nebola formulovaná proti Svätej rímskej ríši, ale proti habsburskej dynastii, z ktorej pochádzala aj Mária Antoinetta. Francúzi ráťali s povstaním Belgičanov, ktoré sa však nekonalo, a tak boli nútení cúvnuť. Mnohí ľudia začali rozmýšľať o zmene a do rany im padla Mária Antoinetta. Potrebovali kráľovskú krv! Následne bol kráľ Ľudovít XVI. s rodinou uväznený v Templi a neskôr sťatý gilotínou. Nato sa vo Francúzsku začal krvavý bál satana. Objavujú sa sansculoti a M. Robespierre - hydra revolúcie požiera všetkých. Aristokracia bola do jed-

Francúzsky štátnik a generál vojny za nezávislosť USA markíz La Fayette bozkáva ruku Márii Antoinette v októbri 1789

Na obrázku dole Napoleon ako syn diabla

Das ist mein lieber Sohn, an dem ich Wohlgefallen habe.

obaja bratia Robespierovci a ich spolupracovníci skončili pod gilótinou. Napoleona ochraňoval „anjel strážny“, keďže ho postihlo iba krátke väzenie ako mierny trest v porovnaní s každodennými masovými popravami.

Neprejde rok a Napoleonova záratná kariéra pokračuje - v roku 1795 je Napoleon vymenovaný za nového veliteľa vojsk v tyle, čo bola vážna funkcia, keďže v atmosfére nekonečných sprisahání a rebélií závisel osud mnohých strán, prúdov či jednotlivcov od lojálnosti alebo nepriateľstva nového veliteľa. Na čele parížskej garnizóny sa stal obľúbencom silného „riadiť republiku“ Paula de Barrasa a ako 26-ročný sa odhodlane (iné slovo tu nemožno vybrať) žení s 32-ročnou Joséphine de Beauharnais, jednou z Barrasových milieniek. Svadba, ktorú pripravil Barras, vrhá prvý lúč svetla na tajomstvo Napoleona a jeho „misiu“.

Napoleon podporoval rozvoj slobodomurárstva, no zároveň sa mal pred lóžami na pozore. Roku 1802 sa znovu objavuje Grand Orient a oznamuje existenciu 114 lóží, do roku 1814 sa ich počet zvýšil na 1219! Vláda rozumela riskantnému kroku zakázať lóže za ich podozrivú činnosť, a tak uprednostnila garanciu mlčanlivej ochrany a dovolila najvyšším hodnostárom štátu, aby im predsedali. Vláda lóže vlastne „inkorporovala“. Grand Orient združil niekoľko vedúcich osôb impéria podľa hierarchie: veľmajster - Jozef Bonaparte, starší brat cisára; asociovaný veľmajster - Ludovít Bonaparte, nahradený roku 1805 Jeanom-Jacquesom de Cambacéresom, vicekancelárom cisárstva; hlavný administrátor - maršál André Masséna; hlavný kontrolór - maršál Joachim Murat; hlavný hospitaliér - maršál Pierre-François-Charles Augereau a hlavný kaplán - maršál François-Joseph Lefebvre.

Aj občianski úradníci a dvorania zastávali slobodomurárske posty, v departmentoch prefekti bežne predsedali lóžam. Takáto forma administratívneho poručníctva priťahovala kariéristov. Napríklad v auguste 1806 bol Marie-Henri Beyle, známy ako spisovateľ Stedhal, prijatý do škótskej lóže, keď sa stal

námestníkom vojenskej kancelárie. Rozrastali sa aj plukové lóže, čo sa analogicky dialo i v anglickej armáde. Maršáli a vyšší dôstojníci podporovali vojenské tovarištvá, kde sa muži mohli zabávať vzdialení od každodenných jednotvárných barakov či táborového života. Slobodomurári si tak zabezpečovali podporu prostých vojakov. Tieto lóže sa taktiež podpísali na rozšírení napoleonskej ideológie. Tzv. vypožičané ženské lóže sa hrdili členstvom sestry cisárovnej Jozefíny. 15. septembra 1805 jej veličenstvo prijalo pozvanie na návštevu Loge des Francs-Chevaliers de Paris. Účasť Jozefíny na slobodomurárskej činnosti sa tiahla z čias jej manželstva s Alexandrom de Beauharnais. Jeden z jej listov z 10. januára 1792 svedčí o jej kontaktoch s vedúcim lóže Loge parisienne des Neufs Soeurs. Na rozdiel od Jozefíny sa zdá, že Napoleon nebol zasvätený (ťažko dosvedčiť). Avšak nebol nevšímavý k univerzalizmu a ekumenikalizmu slobodomurárstva. (...) Lóža Grand Orient vtiahnutá do cisárskej špirály sa zúčastňovala osláv Napoleonových víťazstiev a neustále demonštrovala oddanosť. 14. novembra 1804 okružný list lóží vychvaľoval dobročinnosť cisára: „Napoleon! Slobodomurárstvo je kult udeľovaný tým výnimočným ľuďom, ktorí zakladali, rozširovali alebo ochraňovali spoločnosť. Posúď sám, či ťa majú francúzski slobodomurári vychvaľovať - teba, ktorého génus zaručil našu bezpečnosť.“ Samozrejme, Napoleon musel mať vo svojom okolí vplyvných slobodomurárov. Takou osobou bol Charles Maurice de Talleyrand. Nahradil svojho predchodcu Lafayetta, ktorý sa v tej dobe nachádzal v tieni revolučných udalostí.

Existuje výraz „žena bez veku“. Vo vzťahu k Talleyrandovi možno povedať, že bol „mužom bez cti“. Jemu to však bolo jedno vzhľadom na významné funkcie, ktoré zastával. Talleyrand bol absolventom seminára, pôsobil ako abbé v opátstve Saint-Denis. V rokoch 1788-1791 bol biskupom v provinčnom meste Autun, neskôr sa stal predstaviteľom francúzskeho duchovenstva na Generálnych stavoch. Z jeho iniciatívy bol vydaný dekrét o odovzdaní celého cirkevného majetku v prospech národa. Roku 1791 vydal dekrét o cirkevnej reforme, ktorá podriadila duchovenstvo štátu. Za túto revolučno-slobodomurársku činnosť ho v marci 1791 pápež exkomunikoval. Talleyrand tomu nepripisoval nijaký význam a odišiel v rokoch 1792-1794 do Anglicka. Zrejme na želanie lóží sa vypravil na cestu k bratom v USA, kde pobýval do roku 1796. Keď dostal príslušné inštrukcie, vrátil sa roku 1797 do Francúzska, kde sa stal ministrom zahraničných vecí a najmä hlavným poradcom Napoleona, ktorý si veľmi cenil jeho politickú činnosť. V tom čase začali tradičné európske monarchie praskať ako mydlové bubliny; Prusko, Rakúsko, Španielsko a talianske kráľovstvá boli zrazené na kolená; Rád maltézskych rytierov sa snažil zachrániť si život a aristokracia nevedela, kde si má hľadať útočisko. Všetko šlo podľa plánu.

Roku 2015 sa dožila významného životného jubilea výnimočná osobnosť - kňaz, spisovateľ, vzácny a charizmatiký človek Mons. Jozef Tóth. Jeho meno sa objavovalo v slovenskom literárnom povedomí už v prvej polovici 20. storočia, no bývalý režim postupne utlmoval a periferizoval aktivity všetkých predstaviteľov slovenskej duchovne orientovanej spisby a nakoniec ich úplne ostrakizoval.

V literárnovednej praxi sa už dlhodobo používa pojem katolícka moderna. Signalizuje tvorbu s duchovnou intenciou, pričom katolícka spiritualita predstavuje základ jej tematiky i poetiky. Keďže tento pojem sa objavil v spojitosti s uvedeným typom tvorby až ex post, literárna vedkyňa Mária Bátorová vo svojich vedeckých štúdiách po roku 1989 upozorňovala na to, že východiská slovenskej i svetovej moderny (ide o smerové označenie symbolizmu) sú diametrálne odlišné od slovenskej katolíckej básnickej tvorby v medzivojnovom období, a tak implantovala do aktuálneho literárneho pojmoslovía adekvátne spojenie moderná slovenská katolícka spirituálna poézia. Dôraz tu kladie na atribút modernosti aplikovaných umeleckých metód v porovnaní s predchádzajúcimi obdobiami vo vývine slovenskej náboženskej spisby, kde dominovala utilitarizmus, didaxia a moralizovanie.

V spojitosti s naznačeným typom tvorby možno hovoriť aj o aplikácii teopoetiky, pretože Boh je tu stredom, teda absolútnym základom a východiskom poetiky tvorby básnickej proveniencie.

Slovenská katolícka spirituálna poézia predstavuje v našej národnej literatúre fenomén, okolo ktorého sa viedli rôzne diskusie, dokonca i polemiky už v konkrétnom dobovom kontexte (napr. kňaz Jozef Kútnik Šmálov odmietal tento typ tvorby ako škodlivý).

Moderná slovenská katolícka spirituálna lyrika by však nebola úplná bez originálnej básnickej tvorby Jozefa Tótha. Jeho súborné básnické Dielo zv. 1 – Poézia vyšlo v roku 2010 zásluhou významného slovenského básnika a duchovného súzvučníka Jozefa Tótha - Teodora Križku.

Jozef Tóth patrí k tým reprezentantom slovenskej literatúry, ktorí na kvalitatívne vysokej úrovni naplňujú parametre meditatívno-reflexívnej spirituálnej tvorby, a to nielen v oblasti poézie, ale aj prózy. Dôkazom toho je aj vydanie jeho súborného Diela zv. 2 - Próza.

V spojitosti s týmto typom lektúry si treba položiť otázku, či súčasný človek a čitateľ, nachádzajúci sa v „osídľach“ konzumizmu, hmotárstva a v ošiali masmediality, potrebuje aj tvorbu s duchovnou orientáciou. Myslím si, že dnes ju určite potrebuje určite viac než kedykoľvek predtým, pretože virtuálny svet nemá hranice a moderný človek ľahko získava vedomie, že ani on nemusí mať hranice, čo sa týka slobody, morálky a ostatných fenoménov, ktoré tvoria základy zdravého ľudského sveta.

Neoliberalizmus vstupujúci po špičkách do „domovov“ globalizovaného sveta „rozpušťa“ tradičné hodnoty v „kyseline“ demoralizácie hlavne vďaka patologickým komerčným médiám. Neoliberalizmus a jeho bohatí služobníci tlačia tradičnú morálku „na lopatky“ a prostredníctvom deštruktívnych mediálnych „rezákov“ sa usilujú permanentne a sofistikovane nahloďovať predstavy o tradičnej rodine. Je tu reč o ZLE v celosvetovom rozmere, pretože ono nepozná hranice, šíri sa závažnou rýchlosťou a bleskurýchle metastázuje.

Jozef Tóth ako človek, kňaz a hlbokomyseľný spisovateľ si veľmi dobre uvedomuje, akým obrovským ohrozením je vystavený súčasný človek v technologicky modelovanej, čoraz chaotickejšej a seba-deštruktívnej civilizácii. Preto sa svoje obavy o osud človeka a ľudstva usiloval vypovedať ako prozaik vo svojej mimoriadne zaujímavej a meditatívne komponovanej próze Človek Jób hovorí s diablom, ktorá je názovo čiastočnou alúziou na dielo nemeckého jezuitu a spisovateľa Petra Lipperta. Dedikácia prózy práve tejto významnej osobnosti je odôvodnená tým, že Tóthova próza predstavuje protipól diela Petra Lipperta s názvom Človek Jób hovorí s Bohom. Už názov Tóthovej prózy avizuje tému rozkladnej sily ZLA a jeho „košateňa“ v ľudskom svete. Na prehovor s diablom si

J. Tóth nevybral starozákonnú postavu Jóba náhodou. Jób ako biblická postava je nielen symbolom nesmierného utrpenia, ale aj symbolom vysokých etických kvalít (trpezlivosti, pokory, bohabojnosti a spravodlivosti).

Boh síce dovolil Satanovi, aby Jób pokúšal a pripravil ho o všetko, čo mal, teda o rodinu i majetok a navyše bol vystavený aj nesmiernemu fyzickému utrpeniu, no napriek tomu Jób zostal verný Bohu a ON ho mnohonásobne odmenil za všetky súženia. Jób sa stal objektom testovania vernosti Bohu a v tejto skúške nielen obstál, ale aj znásobil potenciál svoj vieri. Jób ako synonymum ťažko skúšaného človeka v akejkolvek dobe hovorí v próze J. Tótha s diablom, aby ho usvedčoval zo zámerného škodcovstva, pretože kým člo-

MARTA GERMUŠKOVÁ

Jozef Tóth v kontexte slovenskej literatúry

Významní predstavitelia skrytej Cirkvi Dr. Michal Fedror, SJ, so svojim bratom v Kristovi Mons. Jozefom Tóthom

vek hľadá zmysluplnosť svojho pozemského bytia, diabol pôsobí ako blokátor a deštruktor tohto primárneho ľudského úsilia. V Tóthovej próze je citeľná prítomnosť takpovediac dvoch Jóbov; východiskom je síce starozákonný Jób, ale jeho druhá vrstva je aktualizácia, ako sa to dá recepcie „odčítať“ v kapitolách Jób o Jóbovi a A ešte o Jóbovi, kde možno zaevidovať autobiografické „podlozie“ prózy J. Tótha, ktorý bol vo svojom živote tiež veľmi ťažko, ale zároveň aj víťazne skúšaný. Dá sa hovoriť o autobiografických a teologických dimenziách tejto meditatívno-reflexívnej prózy, o sebareferenčnej dimenzii prozaického textu, pretože spisovateľ vychádza z osobnej empirie, teologického poznania a z hlbokého prežívania viery. Jób je tu rezonantom analytických postrehov i myšlienkových syntéz J. Tótha.

Prozaik J. Tóth sa prostredníctvom postavy Jóba usiluje realizovať analýzu diabla a ukázať patologické rozmery jeho činnosti nasmerovanej proti Bohu i človeku. Sila Tóthovej prózy tkvie v hĺbke analýzy démona, je to umelecky koncipovaná „štúdia“ o sile Zla, jeho koreňoch a etických dôsledkoch. Jób sa „ponára“ do mysterióznej trinástej komnaty diabla, aby načrtnol nielen kontúry zla, ale i

takpovediac jeho „konkrétnosti“. Príkladom tejto „konkrétnosti“ je motivicky, kompozične a jazykovo-štylisticky bravúrne kreovaný baladický minipribeh o manželskej nevere v kapitolke Prečo stále prichádzaš? Z nostalgie k Bohu?, kde prozaik pracuje s motívmi čistého srdca, čistých rúk, čistej a špinavej postele, pričom samovraždu (pod kolesami vlaku) spácha - paradoxne - podvedený muž, eticky a zodpovedne žijúci otec, obetujúci sa pre rodinu (je tu motív ťažkej práce - „muž kresal kamene a premieňal ich na chlieb“). Na minimálnej textovej ploche dokázal spisovateľ vymodelovať (z hľadiska myšlienkového i kompozičného) maximálne účinný dramatický sujet deštrukcie lásky a rodiny, a to aj vďaka funkčným umeleckým prostriedkom z arze-

nika Teodora Križku „Boh je pánom paradoxov.“ Aplikácia paradoxov má absolútne odôvodnenie práve v tom, že Božie cesty a zákony sú diametrálne odlišné od ľudských zákonov (Božie milosrdenstvo verzus kruté ľudské tresty). Za zvlášť zaujímavé možno považovať fakt, že prozaik prostredníctvom Jóbovej postavy jasne pomenúva pozície diabla vo vzťahu k Bohu a človeku. Objavujú sa tu zaujímavé paradoxy - napr. diabol ako hľadač Boha a vyhľadávač jeho blízkosti, teda de facto je Jeho koexistenčný, diabol ako tieň Boha, či najímateľ robotníkov na pošliapávanie Boha, dokonca ho autor označuje za Božieho sluhu, ale aj za parazita, ktorý sa priživuje na Božej добрôte, pričom však práve vďaka diablovi a zlyhaniu človeka môže Boh ukázať veľkosť svojej uzdravujúcej sily a lásky. Satana

nálu svojho básnického umenia. Prelínanie prozatorského a básnického umenia možno považovať za mimoriadne účinný múzický postup spisovateľa J. Tótha. Ukazuje sa, že lyrický naturel je uňho kľúčový a má zásadný vplyv na poetiku jeho prozaickej tvorby s duchovnou intenciou. Evidentné je to aj pri morfológii textu. J. Tóth totiž tvaruje svoje prozaické texty na niektorých miestach do podoby básní, teda jednotlivé vety prózy sa z hľadiska formy stávajú osobitnými veršami.

Tento jav v jeho duchovne ladenej próze možno nazvať sémantizáciou formy. Prozaik veľmi často využíva aj vytýčené či osamostatnené vetné členy, aby akcentoval sémantiku kľúčových slov či motívov práz. J. Tóth funkčne využíva inštrumentárium modernej prózy. Sú mu cudzie rozvláčne opisy a didaktizujúce pasáže. Jeho štýl je lapidárny, ale z umeleckého hľadiska mimoriadne účinný, pretože stimuluje hlbokú reflexivitu a intenzitnú zážitkovosť čitateľa.

Osobitne sa treba pristiaviť pri paradoxe ako najúčinnjšom umeleckom prostriedku v duchovne orientovanej literatúre, pretože najviac súzvučí s princípom Boha ako večnej Lásky; povedané slovami významného slovenského bás-

ozaňuje Jób za nesmierného zraňovateľa človeka, no - paradoxne - priznáva i to, že: „...viac trpia tí, ktorých navštevuje Boh.“

Hlavným komunikačným prostriedkom v tejto próze je monológ, aby mal Jób šancu neprerušovane vypovedať o Satanovi. Jób ho charakterizuje ako vládca noci a kráľa Temnoty. J. Tóth ako umelec slova pracuje s rôznorodými umeleckými prostriedkami, predovšetkým s biblickou symbolikou a metaforikou, princípom farebnosti, s kontrastmi a paradoxmi, pretože najlepšie vystihujú kontraintencie Boha a diabla. J. Tóth na celej ploche svojej prózy pracuje s dualitou noci a dňa, temna a svetla, či slnka, pretože sú esteticky účinným vyjadrením kontrastných síl - Dobra a Zla, Boha a diabla.

J. Tóth v živote veľa trpel a bol prenasledovaný komunistickým režimom, preto mohol napísať práve takúto prózu a vložiť svoju životnú empiriu do generalizujúcich vyjadrení Jóba na adresu Satana. Monológ Jóba je výrazom hlbkej viery človeka, ktorý bol vystavený perzekúciám, ale napriek tomu si vieru nielen zachoval, ale utrpenie v ňom vyvolalo aj jej gradáciu. V danej súvislosti sa dá hovoriť o autobiografických a teologických dimen-

ziách tejto meditatívno-reflexívnej prózy, o sebareferenčnej dimenzii tohto textu.

Koncepcia literárnej postavy Jóba je založená na funkčnom striedaní rôznych polôh: Jób je tu zobrazený ako reflexívec, detailista, svedok i usvedčovateľ diabla, ako duálny komparatista (porovnáva Boha a diabla), komentátor, či konštatér: „Ako ti je dobre v blízkosti Božej, SATANI!“; „Ja vravím, že si Božím sluhom“; miestami je poučovateľom diabla o tom, kto je Boh a kto je človek; Jób je i hodnotiteľom skutkov diabla, jeho vyzývateľom do dialógu („Povedz, ako si sa mohol tak ponižiť, keď si prosil Boha, aby si smel pokúšať Jóba“), ale aj identifikátorom jeho chýb a tvorcom závažných a zvedavých otázok (Jób ako otázotvorca - „Trpíš alebo netrpíš, satan? Čo asi robíš napoludnie, satan?“), ktoré sú zaujímavé a podnetné pre súčasného diskurzívneho čitateľa.

Človek často vníma diabla ako silného a hrozného, preto si ho vizualizuje podobne ako v tejto próze Jób (s veľkou bradou, s čiernym klobúkom na hlave, s kamennou tvárou a očami ticha a so strašným a bezobsažným smiechom), ale napokon aj on prichádza na to, že diabol nemá svoju tvár a vymysleli mu ju len maliari a ľudia v sne (podobne ani Boh nemá tvár).

J. Tóth označuje miesta, ktoré ešte nie sú preskúmané, a to v spojitosti so satanom:

Všetky veci sme tu už premerali.

Poznáme všetky dimenzie.

Iba tvoje nie.

Nezaregistrovali sme ťa.

Nie si predmetom objektívneho bádania.

Snuješ svoje plány a diela Temnoty.

Čo sa týka jazykovo-štylistických parametrov textu, treba jednoznačne oceniť moderný štýl prozaika J. Tótha, do ktorého zakomponoval umelecké prostriedky symptomatické nielen pre prózu, ale v spojitosti s duchovným rozmerom textu použil aj adekvátny arzenál umelec-

kých prostriedkov poézie (metaforizácia, personifikácia, anaforické začiatky viet, osamostatnený vetný člen, otázkové refrény či otázkové rámce). J. Tóth si podmaňuje svojich čitateľov práve jednoduchosťou a singularitou svojho umeleckého štýlu. Treba však pripomenúť, že v danom prípade práve jednosť a miestami aj slovná kontrastnosť významne graduje účinnosť umeleckého vyjadrenia. To sa týka aj vysúvania sémanticky kľúčových slov, či slovných spojení na osobitný riadok, čím sa zvyšuje sila reflexivity čitateľa (napr. v kapitolke De profundis - Z hlbokosti, s. 29):

Svetlo a tma.

Všade je Boh.

Všade si ty (diabol - doplnila M. G.).

K pozitívam prózy Človek Jób hovorí s diablom treba pripočítať aj dimenziu gnómic-kosti. Prozaik J. Tóth svoje analýzy o fenoméne diabla zhrnul na niektorých miestach do podoby biblických sentencií a maxim.

Zaujímavo kreovanou prózou J. Tótha je aj Evanjelium apoštola Judáša. Osobne by som ho nazvala Evanjelium zrady a odpustenia. Toto evanjelium prozaik napísal: „...pre tých, ktorým boli málo 4 evanjeliá a ktorí odsudzujú všetkých, iba seba nie.“

Leitmotív Judášovho zradcovstva zobrazil prozaik umelecky účinným prostriedkom -- paradoxom. Judáš totiž ako predurčený zradca Krista ponúka argumenty práve v Ježišov prospech, a to najprv pred zákonníkom a neskôr -- dokonca imperatívne -- aj pred Kajfášom. Judáš sa v tejto próze stáva Ježišovým obhajcom, uznáva jeho veľkosť, autoritu i záračnosť: „Nepoznáte silu tohto muža a proroka.“ Judáš je v tejto próze - paradoxne - odhaľovačom pravdy Božej a farizejstva zákonníkov; zrádca Krista preto, aby sa splnilo Písmo.

Podobne aj Kristus - on však neparadoxne, ale úplne prirodzene v zmysle svojho učenia o láske a potrebe nekonečného odpúšťania - sa stáva obhajcom Judáša.

Prostredníctvom čiastočnej paralely prozaik J. Tóth vymieňa roly -- Judáš je v pozícii Krista a rozbesnený dav vykrikuje, aby ho ukrižovali. Ježišov súd nad Judášom však prináša verdikt odpustenia strašného hriechu. Ježiš hovorí, že Judáš ho zradil iba raz: „On ma miloval viac ako vy, i keď ním všetci opovrhujete.“

Osud Krista a jeho neznesiteľnej vnútornej ťažoby J. Tóth zobrazuje anticipačne prostredníctvom prírodno-psychologického paralelizmu (metafora: strom vyschol a jeho lístie opadalo), a to počas modlitby Ježiša pod stromom v Getsemanskej záhrade - miesto smrteľnej úzkosti, kde sa potil krvou pri predstave, čo ho čaká.

Kontrastnú paralelu využil J. Tóth v podobe bozku Ježiša Judášovi, tu však išlo o bozk Krista ako vtelenej Lásky a milosrdenstva oproti Judášovmu zradcovskému bozku na tvár Krista v Biblii.

Psychoanalýza Judáša je zameraná na správanie a „pohyb“ vo svedomí človeka, ktorý zradil. Medzi typické vonkajšie a vnútorné charakteristiky Judáša patria: nepokoj, zhon, potulovanie sa mestom, vysilenosť, strach, vnútorné sebabičovanie po zrade, bezúnikovosť, zúfalstvo, rozpoltenosť, mlčanlivosť (tu však kontrastuje s jeho rozvravenosťou pri obhajobe Ježiša u Kajfáša pred aktom zrady).

V próze nachádzame široký register motívov: motív tajného stretnutia Ježiša s Judášom - 2 razy, jeho odchádzanie od Majstra (kupovanie chleba, držba peňazí), motív zlomenej náklonnosti k Bohu, neskôr sa pridružuje motív opovrhovania davu Judášom, preludy Judáša, útek pred ľuďmi, motívy repetičného blúdenia Judáša mestom, motív ľútosti a sklamania Judáša z toho, že ľudia ho neoslavujú. Táto próza má obrovský aktualizčný dosah. Môže podnietiť čitateľov ku korektúram svojho konania.

V súčasnej slovenskej literatúre už nenájdeme mnoho takých spisovateľov, ktorí by sa tak nástojeivo, presvedčivo a autenticky zasa-

dzovali o trvalé hodnoty ako básnik a prozaik Jozef Tóth. Jeho tvorba v komplexnom oblúku komplementarizuje a zároveň i zúplňuje tvorbu predstaviteľov slovenskej katolíckej moderny. V tejto súvislosti treba akcentovať aj fakt, že v rámci kontextu duchovne orientovaných spisovateľov mal J. Tóth obdivný vzťah k spišsko-kapitulským PIRÁTOM KRÁSY (P. U. Oliva, M. Šprinc, J. Silan. Okrem toho J. Tóthovi mimoriadne konvenovala aj vzácna osobnosť a tvorba slovenského básnika typu poeta sacer - Milana Rúfusa; podobne blízky vzťah mal k výnimočnej osobnosti - k Pavlovi Straussovi a jeho úžasnej tvorbe.

J. Tótha ako predstaviteľa modernej katolíckej duchovne orientovanej tvorby možno na základe jeho tematiky a poetiky tvorby označiť za teocentristu, pretože BOH sa stal centrom jeho osobného „vesmíru“. Tento spisovateľ bol a je „tvarovaný“ Božím Slovom - Logosom. Jeho tvorbu môžeme označiť za múzicky kreovanú kristológiu, ktorá otvára srdcia i myseľ vnímavých čitateľov. Sumarizujúc Tóthovu tvorbu možno konštatovať, že má nielen spirituálne (transcendentálne) dimenzie, ale aj antropologické, etické, estetické, teologické, náboženské, niekde aj historické (román Spev košického tria), no hlavne axiologické, gnómicke i aktualizčné, ba dokonca i prorocké, a to najmä v básnickej tvorbe.

Tvorba J. Tótha predstavuje svojou umeleckou kvalitou skvost nielen v slovenskej literatúre, ale súdiac podľa vyznania talianskeho prekladateľa jeho diela Enza Passeriniho v Listoch P. Strausa (č. 27, október 2015) si už preráža cestu aj do európskeho literárneho a recepčného kontextu. Jozef Tóth je svojím osobným životom žiarivým príkladom a vzorom, ako si uchovať ľudskú dôstojnosť a víťaziť s Kristom. Jeho diela výnimočne reflexivizujú, aktivizujú a sýtia ľudského ducha, prinášajú hlboké a aktuálne posolstvá. Zámerom jeho umeleckej produkcie je prostredníctvom Božej lásky kristifikovať človeka a svet. A to je misia, ktorá si zasluži mimoriadnu úctu.

Neveriaci Tomáš

*Chod', Tomáš, do sveta,
ved' ciest je ako prachu
a nasýť oči, keď sa nasýtiť dajú,
a nech ťa šťastia, ktoré očami nájdeš,
pobozkajú.*

*Ja budem stáť za tebou a poviem ti:
T o m á š , n e v e r !*

*Na cesty si moje slová neber,
lež uši tvoje nech ťa vedú
a nech sa nasýtia všetkým, čo počujú
a nech si bezo mňa všade len bačujú.*

*Ja budem stáť za tebou a poviem ti:
T o m á š , n e v e r !*

*Všetky bohatstvá zeme opatrne preber
a do chuti sa napi
stáročného vína.
A keď budeš celkom na konci,
opýtaj sa srdca, či vie,
čo je to domovina.*

*A počkaj, kým sa ti srdce ohlási
a potom sa chyť za vlasy
ako ten, ktorý ma predal.
A pretože si šiel stále dopredu
a na nikoho si nič nedal,
hrôza a prázdnota ťa naspäť zavráti,
tvoje srdce sa prudko obráti*

*a ja budem stáť za tebou,
Tomáš, za твоjím dňom šerým,
a ty sa tvárou ku mne obrátiš
s hľadajúcim výkrikom:
V e r í m , v e r í m !*

Asfalt

*Na čiernom asfalte
nekvitnú iba čierne kvety.
Zdola sa prerýva ako spodná voda
pieseň mojich kostí,
žalospev jazyka.*

*Aký riedky je tento asfalt.
Ako ovsený chlieb
mojej chorej zeme.
Preniká cezeň tráva
a utlačená byl'.*

Zachvel sa dvor pod oknom mojím,

*pod oknom robotárne,
kde sa pri výrobe litier
vyklíva duša moja.
Litery kričia moje meno,
hrnú sa cez kľúčovú dierku
a tlačia vo mne báseň.*

Báseň o asfalte.

*Dvor zaliali margaréty,
klobúky mojich lások
a kosti moje a jazyk
sú plné lúčnej miazgy
a miazgy vrúb,
ktoré zaspali pri potoku.*

*Čierny flak na duši
ako malá bodka,
ktorú neuvidia ani dioptrie.*

*Bodka na chorej duši,
ktorá už nebude rodiť.*

*Padajú litery miesto snehu
a vytvárajú záveje.
Biely obväz na čierne rany.
A vtáky prezobávajú sneh.
Hľadajú svoju dušu.
Vrany.*

JOZEF TÓTH

JUBILEJNÝ ROK SV. METODA 1985 A JEHO OVOCIE VELEHRAD 1985

V jubilejnom roku 1100. výročia blaženej smrti nášho prvého metropolitu, sv. Metoda, v roku 1985 došlo u nás na Slovensku k významnému posunu v budovaní vzájomnej katolíckej jednoty laických hnutí a združení. Toto jubileum 1100. výročia smrti sv. Metoda (+ 6. apríla 885) sa oslávilo veľmi slávnostne na Velehrade pri príležitosti sviatku sv. Cyrila a Metoda v nedeľu 7. júla za účasti pápežského legáta, štátneho sekretára Vatikánu, kardinála Agostina Cassarolliho a 150 až 200 tisíc aktívnych veriacich. Bola to nadšená manifestácia ich viery, odvahy a vzájomnej jednoty, ako aj jednoty s pápežom, kardinálom Františkom Tomáškom a s ďalšími biskupmi. Štátnu moc na slávnosti reprezentoval minister kultúry komunistickej vlády, Doc. Milan Klusák. Keď vo svojom prejave nedával sv. Metodovi titul „svätý“, všetci pútnici sme na protest skandovali „Aký Metod - svätý Metod!“, a donútili ho tak dávať mu prívlastok „svätý“. Toto malé víťazstvo nás veľmi potešilo a posilnilo naše odhodlanie v sile viery a jednoty bojovať za svoje práva. Prejavilo sa to, čo sa už po viaceré roky pripravovalo v malých spoločenstvách - bunkách laického apoštolátu a ďalších hnutí. A bola to aj odozva nočného mládežníckeho programu slova, spevu a modlitby zo 6. na 7. júla pod vedením skúsených a odvážnych moderátorov. Viacerí z nich boli v spojení s horlivým biskupom tzv. „podzemnej“ Cirkvi, Jánom Chryzostomom Korcom a dostávali od neho rady, povzbudenia a požehnaní. K slávnosti jubilejného roka sv. Metoda prispelo aj moje spoločenstvo samizdatovým vydaním životopisu sv. Metoda „Pochvala sv. Metodovi“ (odo mňa), ktorý po revolúcii vyšiel rozšírený pod názvom „Svetlo zo Solúna“ vo vydavateľstve Jas.

Nové Turíce a zrod novej jednoty

V tom pozhnanom roku svätého Metoda sa splnila aj túžba môjho srdca a ďalších bratov a priateľov. V mladíckom veku sme čítali prvé kapitoly Skutkov apoštolov so smutnou nostalgou za tým, čo sa na začiatku Cirkvi dialo, ale teraz, ako sme si mysleli, sa už nedeje. Potom, asi v roku 1969, sa nám dostala do rúk audiokazeta s českým prekladom knihy „Dýka a kríž“ od amerického turečnického pastora, misionára mladých gangstrov a narkomanov v New Yorku, Davida Wilkersona. Jeden z mojich predstavených nám z nej dokonca dával duchovné cvičenia. To mocne účinkovalo a vzbudilo v nás túžbu po nových Turiciach, po plnom vyliati a účinkovaní Svätého Ducha. Božia Prozreteľnosť sa postarala, že táto túžba sa začala realizovať práve v apríli 1985 - v mesiaci 1100. jubilea blaženej smrti sv. Metoda.

Cit Obnovy v Duchu Svätom pre univerzálnu a základnú organickú jednotu Tajomného tela Kristovho za pomoci Svätého Ducha a jeho hierarchických i charizmatických darov a skúseností tejto jednoty ma pobádali k tomu, že som sa snažil o prehĺbenie jednoty v spoločenstvách, ktoré mi boli zverené. Bol som vtedy duchovným asistentom saleziánskych spolupracovníkov na Slovensku. A hľadal som aj možnosť účinnejšej spolupráce medzi rozličnými hnutiami laického apoštolátu na Slovensku. Viacerí sme sa za to aj modlili.

Zdalo sa, že táto spolupráca by sa mohla rozvinúť ako spolupráca rovnocenných partnerov na úrovni stretania predstaviteľov jednotlivých hnutí a

združení pod predsedníctvom otca biskupa Jána Chryzostoma Korca, pričom v príprave a koordinovaní týchto stretnutí by sa postupne striedali jednotliví predstavitelia. Pozdávalo sa to aj 7*mojmú vtedajšiemu duchovnému vedeniu, blahej pamäti Dr. Andrejovi Dermekovi SDB a môj provinciálny predstavený don Jozef Kajzer SDB dal k tomu súhlas.

Onedlho potom som sa „náhodou“ stretol, práve na Turíce a v Šaštíne, s jedným z vodcov Hnutia laického apoštolátu, bratom RNDr. Františkom Mikloškom. Ten s týmto návrhom nadšene súhlasil a sľúbil, že vyhladá

VÁCLAV KOCIAN

Ján Chryzostom Korec a prebudenie v rokoch 1985-1990

otca biskupa Jána a predloží mu ho. Otec biskup súhlasil a poveril ma, aby som pripravil a koordinoval prvé stretnutie. Brat František zabezpečil účasť predstaviteľov - väčšinou z Bratislavy - a ja som pripravil časť programu i miesto a pohostenie za pomoci svojich ľudí zo spoločenstva a z rodiny.

Na túto spoločnú iniciatívu poukázal aj František Mikloško vo svojej knihe „Nebudete ich môcť rozvrátiť“ (vyd. Archa 1991, s. 283) na s. 132 a 133: „Na turečnej púti roku 1985 v Šaštíne predostrel istý saleziánsky páter návrh, či by sa hlavné laické hnutia - samozrejme, ktoré by mali záujem - nemohli raz, dva razy do roka stretnúť, vymeniť si skúsenosti, vzájomne sa spoznávať a koordinovať prácu.“

A tak „istý saleziánsky páter“ spolu so svojimi pripravil prvé stretnutie.

POVÝŠENIE SVÄTÉHO KRÍŽA, 14. 9. 1985

Prvé stretnutie sa uskutočnilo na sviatok Povýšenia svätého kríža, 14. 9. 1985, deň pred slávnostou Sedembolestnej, Patrónky Slovenska, v byte mojej mamy Anny Kocianovej v Bratislave na Trebišovskej ul. č. 9. Začalo o 9. hodine.

Po privítaní a otvorení modlitbou som predniesol príhovor na tému „Princípy našej jednoty a spolupráce“, v ktorom som uviedol motívy, zásady a naliehavosť budovania tejto jednoty, vychádzajúc z Božieho slova, magistéria Cirkvi, z kódexu kanonického práva, ako aj z našej konkrétnej situácie. Tento môj príhovor potom František Mikloško uverejnil v samizdatovom časopise NaS - Náboženstvo a súčasnosť 1/1986 v článku „Spolupráca laických hnutí“.

Otec biskup Ján Chryzostom Korec nás potom vo svojom prejave povzbudil k uskutočňovaniu tohto programu, uistil nás o svojom spojení s pápežom, o jeho záujme o Slovensko a o jeho odkaze, aby sme budovali jednotu s biskupom, ktorého máme k dispozícii práve pre túto službu, ktorú pre prenasledovanie nemôžu vykonávať diecézni biskupi a ordinári.

Potom bolo vzájomné zdieľanie, referovanie, odovzdávanie skúseností, materiálov, prípadne riešenie problémov, ale aj živé svedectvá viery o pôsobení Svätého Ducha a Otcovej Pro-

zreteľnosti. V tomto smere nás osobitne povzbudila rehoľná sestra Bernarda Pančiová, zakladateľka Rodiny Nepoškvrnenej. Veľmi živý bol záujem aj o Charizmatickú obnovu v Duchu Svätom, vzhľadom na jej novosť a zážitky s Duchom Svätým. Pri týchto svedectvách i referovaniach o pestrej a bohatej službe jednotlivých hnutí nám horeli srdcia vďačnosťou, čo robí Pán vo svojej Cirkvi na Slovensku. Okrem spomenutej Rodiny a Obnovy sa na stretnutí zúčastnili predstavitelia Hnutia laického apoštolátu a jeho jednotlivých vetiev (rodinných spoločenstiev, spoločenstiev mládeže), hnutí Svetlo-

kupov Slovenska vytvoriť komisiu pre laické apoštolské hnutia, mal už jej jadro ako skúsený zohratý tím pripravené. Stačilo iba vystaviť menovacie dekréty a starí známi spolupracovníci a priatelia sa znova stretli, aby pokračovali oficiálne v tom, čo kedysi začali neoficiálne v nebezpečnejších, ale menej zložitých podmienkach, ako sú dnes. Do tejto komisie vymenoval aj mňa, ako zástupcu Charizmatickej obnovy (Vtedy som už nebol člen SDB, ale kňaz BB diecézy).

Budovať jednotu v Kristovi a jeho Duchu - to je radosť, pre ktorú sa oplatí obetovať a riskovať!

Prvé celoslovenské stretnutie v samizdatovom časopise NaS

Prvé celoslovenské stretnutie zástupcov laických apoštolských hnutí s otcom biskupom Jánom Chryzostomom Korcom našlo odozvu v samizdatovom časopise Náboženstvo a súčasnosť (N a S) v čísle 1/1986 (str. 7-9) v článku Františka Mikloška „Spolupráca laických hnutí“, ku ktorému on pripojil aj doslovné znenie môjho úvodného príhovoru na tému „Princípy našej jednoty a spolupráce“, aj dnes aktuálne:

SPOLUPRÁCA LAICKÝCH HNUTÍ (ÚVOD OD F. MIKLOŠKA)

14. septembra 1985 sa zišli predstavitelia laických hnutí na Slovensku. Dohovorili sa, že budú v ďalšom období spolupracovať pri budovaní náboženského života v našej krajine. Budú sa medzi sebou oboznamovať so svojimi spiritualitami, budú si vymieňať pomôcky apoštolátu a budú pomáhať miestnym cirkvám v ich náboženskom živote.

Na Slovensku tento krok možno spokojne nazvať historickým. Je to krok k prekonaniu averzií a nedôvery, ktoré u nás medzi jednotlivými laickými hnutiami často vládli. Jednota v rešpektovaní rôznosti, jednota vo vzájomnej úcte, láske a ochote spolupracovať je znakom dnešnej Cirkvi.

Kto nechce vo svojom srdci prijať tento znak času, ten si musí celkom otvorene položiť otázku, nakoľko je jeho kresťanstvo autentické a nakoľko má vôbec význam, aby pri takomto postoji vyvíjal nejakú apoštolskú aktivitu. Jednota, ako nám ju dnes predkladá Cirkev, vychádza z učenia Ježiša Krista a z vlastných dokumentov. Pripomeňme si pri tejto príležitosti aspoň stručne tieto princípy, povzbudíme sa nimi a širšie ich, aby sa naša krajina čím ďalej tým viac vzmáhala v sile a zrelosti svojho ducha.

PRINCÍPY NAŠEJ JEDNOTY A SPOLUPRÁCE

(Môj úvodný príhovor)

Pán Ježiš sa modlil a obetoval za jednotu. Vzájomnú bratskú lásku určil ako rozpoznávajúci znak svojich učeníkov. Dal nám svoje slovo, ktoré zvo-

láva a očisťuje Boží ľud, aby mohol tvoriť v rozmanitosti darov a služieb jeho jediné tajomné telo. Dal nám základ vonkajšej viditeľnej jednoty, Petra a apoštolov a ich nástupcov. A dal nám nesmierne bohatý zdroj lásky a jednoty - Eucharistiu. Napokon nám ukázal, do akej miery sa treba obetovať za jednotu, dal nám Pannu Máriu za Matku jednoty a za túto jednotu aj zomrel.

Po svojom zmŕtvychvstání nám dal sviatosť zmierenia na obnovu narušenej jednoty s Bohom i bratmi a po svojom nanebovstúpení nám zoslal Ducha Svätého, Ducha pravdy a lásky,

aby nás kdekoľvek na svete ako duša Cirkvi spájali s Kristom, našou milovanou Hlavou i navzájom.

Prví kresťania „mali jedno srdce a jednu dušu. Nikto nepokladal svoj majetok za svoje vlastníctvo, ale všetko mali spoločné“ (Sk 4, 32). Snažili sa vyhýbať straníckosti a svoje charizmy dávali do služby pre spoločné dobro - na budovanie tajomného tela Kristovho.

To isté očakáva aj od nás Pán svojím slovom, príkladom i magisteriím Cirkvi.

Cirkev si na Druhom vatikánskom koncile, najmä v konštitúcii „Svetlo národov“, lepšie uvedomila svoju pravú tvár, svoju identitu ako charizmatického Božieho ľudu, ako tajomného tela Kristovho, ako spoločenstva viery, nádeje a lásky. To prinieslo praktické dôsledky aj pre oblasť laického apoštolátu a spolupráce jednotlivcov i celých skupín na tomto poli.

V dekréte o laickom apoštoláte v 3. bode sa píše: „Duch Svätý udeľuje veriacej i osobitné dary „každému zvlášť, ako chce“, aby aj oni, „každý podľa toho, aký dar milosti prijal“, navzájom si nimi pomáhali „ako dobrí správcovia mnohotvárnej milosti Božej“. Prijatím týchto charizmatických darov, čo ako skromných, pre každého veriaceho vzniká právo a povinnosť uplatňovať ich v Cirkvi a vo svete na osoh ľudí a povznesenie Cirkvi v slobo Ducha Svätého, ktorý „veje, kam chce“ a zároveň v spoločenstve s bratmi v Kristovi, najmä s vlastnými dušpastiermi, ktorí majú právo súdiť o pravosti a správnom používaní chariziem.“

Dekrét o laickom apoštoláte v bode 26 nám ukazuje aj konkrétne prostriedky vzájomnej spolupráce:

„Nakoľko je to možné, nech jestvujú v diecézach poradné zbory, ktoré by boli nápomocné apoštolskej činnosti Cirkvi tak na poli evanjelizovania a posväcovania, ako aj v charitatívno-sociálnej oblasti a inde, za primeranej spolupráce duchovenstva a rehoľníkov s laikmi. Tieto poradné zbory môžu slúžiť vzájomnej koordinácii rozličných laických združení a podujatí, pri rešpektovaní vlastnej povahy a samosprávy každého z nich.“

Nech takéto poradné zbory podľa možnosti jestvujú aj vo farskom, medzifarskom i medzidiecéznom rámci, ako aj v národných a medzinárodných rozmeroch.

Okrem toho nech sa na pomoc a rozvoj laického apoštolátu zriadi pri Svätej Stolicy osobitný sekretariát ako ústredie, ktoré by vhodnými prostriedkami poskytovalo správy o rozmanitých apoštolských podujatiach laikov, venovalo by sa skúmaniu aktuálnych problémov, čo vznikajú na tomto poli a svojimi radami by pomáhalo hierarchii a laikom v apoštolskej činnosti. V tomto sekretariáte nech sú zastúpené rozličné hnutia a diela laického apoštolátu celého sveta a nech v ňom s laikmi spolupracujú aj duchovní a rehoľníci.“

Aj nový Kódex kanonického práva (CIC) zdôrazňuje spoluprácu všetkých apoštolských skupín, všetkých združení veriacich v prospech miestnej cirkvi, a to nielen verejných, ktoré zriaďujú diecézni biskupi, biskupské konferencie alebo Svätá Stolica, ale aj privátnych, ktoré vznikajú dohodou medzi viacerými veriacimi a sú dodatočne potvrdené cirkevnou autoritou. Vzápahuje sa to aj na tzv. tretie rády, čiže tie zložky rehoľných rodín, ktoré vo svete bez záväzku rehoľných sľubov majú účasť na duchu rehole a pod jej vyšším vedením vedú apoštolský život.

V tejto časti príhovoru som na potvrdenie pripojil aj texty kánonov 311. 323 a 328 CIC a potom som pokračoval:

Z toho, čo sme si tu veľmi stručne pripomenuli zo zjavenia, učenia Cirkvi a zo záväzných noriem nového kódexu (CIC), celkom jasne vyplýva, že ak chceme tvoriť Cirkev podľa Božieho plánu, musíme sa snažiť o jednotu nielen v rámci svojej skupiny a duchovnej rodiny, ale i medzi rozličnými skupinami a v rámci miestnej cirkvi, aby sme tak vytvorili ozajstné živé spoločenstvo spoločenstiev, skrytú nosnú a oživujúcu štruktúru celej miestnej cirkvi. Naše charizmy tak porastú a stanú sa účinnejšími. Ved' v ich podstate je slúžiť „na všeobecný úžitok“. V opačnom prípade by sme upadli do nebezpečenstva uzavrieť sa do seba, stať sa duchovne málo plodnou samobsľuhou a getom. A to si určite nepraje ani Pán Ježiš, ani jeho prvý námestník, ani ostatní verní pastieri. Môžeme sa azda vyhovárať: nemáme biskupskú konferenciu, spolupráca s miestnymi biskupmi je sťažená atď... Odkazy Svätého Otca Jána Pavla II. sú však jednoznačné a duch zákona tiež.

Kto chce, hľadá spôsoby... Kto nechce, hľadá si dôvody...

Sedembolestná Matka, naša Patrónka, pomôž nám v jednote s tebou verne stáť pod krížom, uzmiarovat' Ježiša za tých, ktorí trhajú jeho telo a pripravovať tak pravé povýšenie jeho svätého kríža v našej vlasti, spočívajúce predovšetkým v láske a jednote jeho vyznávačov (koniec môjho príhovoru).

MARIÁNSKY ROK 1987-88

V prvej časti sme videli, ako sa zrodila v jubilejnom roku svätého Metoda (1985) na Slovensku bližšia a trvalejšia spolupráca laických apoštolských hnutí okolo otca biskupa Jána Chryzostoma Korca, ktorý si dal biskupské heslo: „Aby všetci jedno boli...“. Potešilo nás, že táto jednota sa uskutočnila v znamení Turíc, Sedembolestnej a sv. Metoda a že pri jej vzniku sme aj my zo Saleziánskej rodiny a z Charizmatickej obnovy, ktorá na Slovensku iba začínala, zohrali významnú úlohu.

V druhej časti sme spoznali princípy vzájomnej jednoty a spolupráce, ktoré prijali za svoje zástupcovia hnutí na svojom prvom celoslovenskom stretnutí s otcom biskupom Jánom

Chryzostomom Korcom 14. 9. 1985.

V tejto tretej časti, chcel by som ako príklad mimoriadnej plodnosti a účinnosti tejto spolupráce uviesť spoločné vypracovanie a uskutočnenie programu Mariánskeho roka 1987 - 1988 na Slovensku. Tento program bol, vďaka širokej sieti laických hnutí a združení, akceptovaný všeobecne takmer celou slovenskou miestnou cirkvou.

Program bol vypracovaný v roku 1987 na jarnom stretnutí zástupcov laických apoštolských hnutí. V prvej časti stretnutia nás otec biskup Ján Chryzostom Korec informoval o aktuálnej situácii a povzbudil k spoločnému prežívaniu Mariánskeho roka, ktorý bol pred nami. Podľa vyhlásenia sv. Jána Pavla II. mal trvať od slávnosti Zoslania Svätého Ducha, 7. júna 1987, do slávnosti Nanebovzatia Panny Márie, 15. augusta 1988. Mal byť začiatkom prípravy na vstup do tretieho tisícročia. Keďže otec biskup uprostred stretnutia musel odísť, povet mňa (toho času koordinátora stretnutí) a brata Vladimíra Jukla, aby sme ďalej viedli stretnutie a vypracovali spolu s ostatnými program slávania Mariánskeho roka 1987 - 1988 na Slovensku.

Naše myšlienky, slová a závery, dávané na papier, určite vtedy viedol Svätý Duch, lebo vypracovaný program otec biskup požehnal a potom sme ho aj uskutočnili s mimoriadnym duchovným úžitkom, s veľkou chuťou a radosťou z duchovnej i akčnej jednoty a - odvážim sa povedať - opäť s prebudením, ktoré brat František Mikloško vo svojej už spomenutej knihe (na s. 137) označil za „zmŕtvychvstanie“. Citujem:

„ZMŔTVYCHVSTANIE“
CIRKVI NA SLOVENSKU
„Mariánsky rok 1987/88 možno označiť za „zmŕtvychvstanie“ Cirkvi na Slovensku. Všetci sme cítili, že je to akosi „náš“ rok. Laické hnutia na Slovensku vytvorili os pútí, na ktoré

požývali všetkých veriacich počas celého toho „roka“. Rekordná účasť, najmä mladých, nadšenie, zbožnosť a kajúcnosť - to boli hlavné znaky tohto času. Práve na týchto púťach sa dalo vidieť, ako sa náboženský život na Slovensku dáva do pohybu. ... Odrazu bolo jasné, že tento pohyb sa už nedá zastaviť.“

Čo sa konkrétne dohodlo na tom požehnanom stretnutí? Dohodli sa duchovné témy zamerané na konkrétne potreby obnovy Cirkvi u nás, kto ich vypracuje, rozmnoží a rozdistribuuje. My, čo sme zastupovali Obnovu v Duhu Svätom a Saleziánskych spolupracovníkov, sme dostali za úlohu pripraviť dve témy: „Prehľbme svoje zasvätenie Nepoškvrnenému Srdcu Panny Márie“ a „Mária a obnova kňazov“. (Obidve vyšli potom aj tlačou v roku 1993 vo vydavateľstve Jas v mojej brožúrke s názvom „Zverme sa Nepoškvrnenému Srdcu Panny Márie“.) Dohodli sa tiež spoločné celoslovenské alebo oblastné púte na každý mesiac. Vypracovaný program sa potom formou obežníka - letáka dostal do väčšiny skupín laických hnutí a združení a k mnohým kňazom v oficiálnej i tajnej pastorácii. Mnohí horlivejší a odvážnejší kňazi z oficiálnej pastorácie sa tiež stretávali a prostredníctvom svojich lídrov udržiavali kontakt aj s otcom biskupom Jánom Ch. Korcom.

Vzhľadom na mimoriadny efekt a jednoduchosť Programu Mariánskeho roka 1987-88 si zaslúži, aby sme ho uviedli v plnom znení ako požehnaný výsledok vzájomnej jednoty a spolupráce laických apoštolských hnutí pod vedením otca biskupa Jána Chryzostoma Korca.

PROGRAM
MARIÁNSKEHO ROKA
1987-1988 NA SLOVENSKU
Navrhujeme, aby sa spoločenstvá všetkých typov zaoberali v jednotlivých mesiacoch mariánskeho roka týmito témami:

V roku 1987:

jún - Mária a Duch Svätý; júl - Prehľbme svoje zasvätenie Nepoškvrnenému Srdcu Panny Márie; august - Mária a Božie slovo (Písmo sväté); september - Sedembolestná Patrónka nášho národa, najmä chorých; október - Ruženec - zdroj sily; november - Mária a obnova mládeže; december - Mária a obnova rodín.

V roku 1988:

január - Mária - Matka jednoty (ekumenizmus); február - Mária a obnova reholí a sekulárnych inštitútov; marec - Mária a naša živá viera; apríl - Mária a obnova kňazov; máj - Mária - Matka misií; jún - Mária - Matka biskupov, najmä pápeža; júl - Mária - Matka celej Cirkvi; august - Zavŕšenie časov - víťazstvo Márie.

Spoločenstvám sa včas ponúkne na každú tému 2- až 3-stránkový materiál, ktorý by sa študoval a aplikoval a o ktorom by sa meditovalo a diskutovalo.

Podľa výzvy Sv. Otca navrhujeme každý mesiac putovať (aspoň ísť na sv. omšu) do kostola zasväteného Panne Márii pod titulom niektorého mariánskeho sviatku v tom mesiaci. V zimných mesiacoch zrejme iba do najbližšieho kostola, ale v teplejších mesiacoch by najmä mladí ľudia mohli prísť na spoločné vybrané miesto na Slovensku, na víkend.

Konkrétne:

V roku 1987:

7. júna - Turíce: 6.-7. júna, Šaštín (otvorenie mariánskeho roka; púť s celonočnou pobožnosťou zo 6. na 7. júna)

2. júla - Navštívenie Panny Márie: 4.-5. júla, Levoča

15. augusta - Nanebovzatie Panny Márie: 22.-23. augusta, Eutina

15. septembra - Sedembolestná Panna Mária: 19.-20. sept., Šaštín

7. októbra - Ružencová Panna Mária: 11. okt., západ: Marianka, východ: Obišovce

21. novembra - Obetovanie Panny Márie: 14.-15. nov. alebo 21. nov. (záver novény), Trnava

8. decembra - Nepoškvrnené Počatie Panny Márie (nebolo určené miesto, ale veľmi mnohí putovali, vtedy v tuhej zime a snehu, na Živčákovu horu pri Turzovke.

V roku 1988:

1. januára - Panny Márie Bohorodičky

2. februára - Obetovanie Pána (prv Očisťovanie P. Márie)

25. marca - Zvestovanie Pána (prv Zvestovanie P. Márie)

3. apríla - Veľká Noc: na Zelený štvrtok 31. marca, do diecéznych katedrál na sv. omšu svätenia olejov a obnovy kňazských sľubov

13. mája - výročie fatimského zjavenia Panny Márie: 15. mája, západ: Marianka, východ: Kružlovská Huta (okr. Bardejov)

11. júna - Nepoškvrnené Srdce Panny Márie: Staré Hory

16. júla - Panna Mária Karmelská: 16-17. júla Gaboltov

15. augusta - Nanebovzatie Panny Márie: 13.-14. alebo 20.-21. augusta Nitra - Kalvária (ukončenie mariánskeho roka)

Bolo by ideálne, keby vyššie uvedené témy boli aj náplňou kázaní a nočných pobožností v príslušných mariánskych kostoloch. V tomto zmysle treba vyvinúť úsilie o spoluprácu kňazov v pastorácii a laikov.

Ďalším dobrým podnetom sa nijaké medze nekladú!

Sedembolestná Panna Mária, Patrónka nášho národa, vypros nám bohaté ovocie v Tvojom nastávajúcom roku!

ZÁVER

Od duchovného prebudení a zrodenia jednoty v jubilejnom cyrilo-metodskom roku 1985 pod pastierskym vedením nedávno zosnulého otca kardinála Jána Chryzostoma Korca uplynulo celých tridsať rokov. Je preto na čase dať si otázku: Čo sme urobili s tým prebudením a jednotou?

Prebudenie ešte vydržalo do prvej

Došlo nám poštou

Drahé sestry a bratia v Slove i v slove!

Zo zátišia „predstovky“, i keď oneskorene, Vám zo srdca ďakujem za „Konferenciu o živote a diele Jozefa Tótha“ na Univerzite Konštantína Filozofa v Nitre.

Ďakujem umocnene pánu redaktorovi časopisu Kultúra, básnikovi Teodorovi Križkovi, ktorý túto konferenciu zvečnil vo svojom časopise.

Chcem, i keď oneskorene, ale v ovzduší Slova poďakovať zo srdca všetkým, ktorí túto konferenciu pripravili a ktorí sa na nej aj prezentovali či už písomne alebo osobne.

Posielam Vám pozdrav nestarnúci, ktorý zaznieval pred tisícročím v staroslávnej Nitre: „Na počiatku bolo Slovo...“ (A to Slovo bolo Boh)

Slovo, ktoré je identické s Neko-nečnosťou Pravdy, Dobra a Krásy, rotujúce v Láske, ostáva i teraz vzorom pre slová kreované človekom: slovom i písmom. Spoločenstvo tvorivého slova - spisovatelia a básnici, ktorí sa držia absolútneho žiarenia Praslova, utvára skupina ľudí na tejto planéte, ktorí pracujú ako špičková fyzika, či

matematika, chémia podľa určitých zásad, ktoré emanujú z prapodstaty Dobra, Pravdy a Krásy v pulzácii Lásky!

Som rád, že ste ma spoza múrov pretiahli do tejto komunity tvorivých

autorov slova, i keď ja ostávam tam, kde som bol, kde som si preveroval „za cenu smrti“ hodnoty ľudských slov. Sú to brilanty i odpad. Potom je nežiadúca mixaž a aranžérstvo namiesto umenia!

Ďakujem všetkým, ktorí sa zúčastnili akcií tak v starobílej Nitre, ako aj v Trnave, Považskej Bystrici, na teologickej fakulte v Košiciach i v Prešove a v časopise Listy Pavla Straussa, či kdekoľvek inde a môjmu priateľovi Miškovi Hospodárovi za odvážny krok!

Som homo simplex a extra muros, ale „homo totus“, ako to vystihla poetka Katarína Džunková! A preto ďakujem všetkým, ktorí ma naučili násobilku Ježiša z Nazareta, (on je môj rabbi!); milovať aj nepriateľa a dobre robiť tým, čo nás nenávidia“. Sú to najkrajšie zážitky v živote!

V tomto duchu Vás objímam a ďakujem Vám!

JOZEF TÓTH

cvivis cassoviensis et cantor mundi

návštevy pápeža sv. Jána Pavla II. v apríli 1990. Ale potom rýchlo vypíhalo. Takmer všetci sme sa zamerali na nové možnosti a sústredili sa viac na ich využitie a na budovanie vonkajších štruktúr ako na ohlasovanie a podstatu Božieho Kráľovstva, ktoré je predovšetkým jednotou všetkých v Kristovi. A nechali sme aj otvorené dvere Zlému, zo Západu aj z Východu, a on to využil. V pozadí sú dve príčiny:

Prvá: Zanedbali sme včas robiť to, čo nám radil pápež sv. Ján Pavol II. 22. apríla 1990 na letisku v Bratislave - Vajnorochoch, keď nám kládol na srdce:

„Drahí moji, otvárajú sa pred vami obrovské polia v oblasti evanjelizácie a katechizácie. Toto bude vaša prvoradá úloha, ktorej sa musíte venovať so všetkými silami.

Vyžaduje to vernosť vašim historickým, cyrilometodským koreňom, ukladá vám to za povinnosť perspektíva harmonického rastu, rešpektujúceho vašu národnú totožnosť, žiada to aj skutočné dobro vašich rodín a budúcnosť vašich detí. ...

Pamätajte, že súladnú stavbu možno postaviť len vtedy, keď sa bude budovať na predtým položených základoch a podľa už vopred pripraveného projektu.

Základy vašej kultúry položili svätí Cyril a Metod; oni naznačili aj hlavné rysy projektu budúceho vývoja. Tento projekt má svoje meno: Ježiš Kristus! Nebojte sa Ježiša Krista! On je vašim skutočným priateľom, on vás nikdy neopustí.“

Druhá príčina: V eufórii slobody a mnohých nových možností, ale zároveň pri nedostatku skúsenosti a rozlišovania, ochabla naša ostražitosť. A kým sme my zanedbali intenzívnu evanjelizáciu seba, cirkvi a spoločnosti, v ktorej žijeme, nepriateľ „svoju evanjelizáciu“ robil usilovne a rafinovane. Kým sme my spali, on zasial kúkoľ. Veľa kúkoľ! A zmocnil sa mnohého. A dnes je Slovensko predstavené svetu, ale zväčša v „cudzom kabáte“ - ekonomicky, kultúrne, politicky a vo veľkej miere aj masmediálne.

Ku kresťanstvu sa hlásia asi tri štvrtiny obyvateľov Slovenska, ale my nemáme ani jeden slovenský kresťanský orientovaný denník a ani jednu silnú politickú stranu, celkom jasne kresťanskú a národne profilovanú a bez náznakov korupcie. Alebo máme?

Aby sme sa nemuseli hanbiť

V tom požehnanom roku 1985 preblesla aj správa, že na východnom hradnom návrší devínskeho hradu boli koncom septembra objavené - presnejšie identifikované pomocou blízkych hrobov - základy chrámu byzantského typu z 2. polovice 9. storočia, ktorý istotne slúžil sv. Cyrilovi a Metodovi a ich učeníkom na bohoslužbu a vyučovanie. Teda na našom slovenskom Devíne, ktorý je vo Fuldských análoch spomenutý ako civitas (mesto) alebo antika Rustis (starobylé hlavné mesto) Rastici, určite Rastislav (Rastic), hlavné knieža, či kráľ Slovenov nielen sídlil, ale aj privítal Solúnskych bratov, zabezpečoval ich misiu a postavil pre nich chrámovú školu byzantského typu. Jej objavu sme sa v tom šťastnom roku 1985 nesmierne potešili. Chrám bol dlhý 25 m, široký 7 m, v trojlístkovej svätyni až 13 m. V zadnej časti chrámu bol priestor na vyučovanie - nartex.

Odvtedy prešlo tridsať rokov, a nič sa nedeje (!). Naďalej nemáme na devínskom hrade ani sochu kráľa Rastislava, ani sochy sv. Cyrila a Metoda a symbol ich misie a našej štátnosti, dvojkríž. A najmä, po tridsiatych ro-

koch slobody nemáme na Devíne, ani inde na Slovensku veľký národný a európsky chrám sv. Cyrila a Metoda, hoci oni sú naši vierozvestovia a prví učители; apoštoli Slovanov a spolupatróni Európy. Tu na Rasticovom a našom Devíne bolo hlavné centrum a východisko ich misie a tu vykonali svoje najväčšie dielo na povznesenie vyše poloviny obyvateľov Európy, Slovanov. (Bližšie informácie o tom sú v publikáciách Eleny Šubjakovej a v mojej poslednej „Devín - staroslávna metropola Slovákov“.)

Pravoslávni Gréci sv. Cyrilovi a Metodovi už v r. 1985 v ich rodnom meste Solúni postavili nádherný veľký chrám. A pri ňom zriadili aj Slovenský park (!). V ňom vedľa seba svorne vejú dve zástavy: grécka a slovenská! Svorne?! Veru, nie. Tá grécka zazerá na tu našu a je smutná z toho, že nemôže takto viať vedľa našej aj u nás, v Gréckom parku na Devíne, pri slovenskom národnom a európskom medzinárodnom chráme Solúnskych apoštolov. Ak sme ešte suverénny národ a nechceme sa ďalej hanbiť pre svoju ťarbavosť, malosť, či tuposť, mali by sme čím prv nasledovať gesto Grékov! Tak odstránime jednu z najväčších prekážok plného Božieho požehnanie Slovenska.

Čo by sme teda mali urobiť pre nápravu? Aké kroky?

Strhnúť befno zo svojich očí, aby sme videli neutešený stav seba i národa.

Učiť si s vďakou a primerane naše slávne duchovné a kultúrne počiatky a korene a ich hlavných dejateľov, najmä Rastislava a sv. Cyrila a Metoda, ako veľký dar Boží, zvlášť na mieste ich hlavného pôsobiska.

Robiť pokánia za seba, za svoju rodinu i za chyby národa, osobitne za jeho slepých a zlých vodcov, ktorí pritiahli úpadok a kľatbu. Aj za historikov, ktorí pre osobné výhody alebo obavy mlčia alebo falšujú naše dejiny. Vykonať očistenie historickej pamiatky a pamäť a odstrániť prekážky pravdy, slobody, účinnej modlitby a Božieho požehnanie. Modliť sa a otvárať oči iným, najmä ľuďom na dôležitých postoch a mládeži.

Otvoriť sa pre Boží plán pre náš národ, ktorý nám jasne naznačili už sv. Cyril a Metod, kráľ Rastislav, Ľudovít Štúr, Štefan Moyzes a ďalší. A zobrať konečne vážne víziu o Slovensku a slovenskom národe, ktorú nám odhaľovali viacerí proroci aj z nedávnej minulosti - pápež Pavol VI., pastor Dávid Wilkerson, autor bestselleru „Dýka a kríž“, pápež Benedikt XVI. a najmä sv. Ján Pavol II., vo viacerých prejavoch k nám. Často nás na ne upozorňoval aj náš milovaný otec kardinál Ján Ch. Korec. (Bližšie informácie o tejto vízii sú v mojich brožúrach, najmä „Zlatý kľúč v srdci Európy“ a „Už je tu ten čas, 2. diel“.)

Prekonať pýchu a nezávislosť a v pokore a bratskej láske spájať sa s inými, napriek rozdielnosti, pre spoločnú modlitbu a spoločnú vec. Hra na vlastnom piesočku nás nespasí. Ale jednomyselná modlitba zeme a neba a spoločné činy otvoria Božie srdce pre veľké požehnanie a prebudenie Slovenska, pre novú jar Ducha. A náš národ v kataklizme tejto doby nezanikne, ale stane sa majákom a duchovným mostom medzi Východom a Západom aj pre iné národy. Takúto plodnú jednotu nám otec kardinál Ján Ch. Korec v duchu svojho hesla „Ut unum sint!“ vždy kládol na srdce. Potešme ho úprimným úsilím o ňu a vyjadríme mu tak prakticky svoju vďačnosť!

VÁCLAV KOCIAN

Julo Zborovjan - básnik spod Spišského hradu

Julo ZBOROVJAN - básnik, divadelník, prekladateľ, redaktor, režisér, publicista... Narodil sa 14. januára 1921 v Šarišských Michaloch, ako prvý zo šiestich detí manželov Andreja ZBOROVJANA a Márie, rodenej BARTEKOVEJ. Otec Andrej pracoval ako deputátny kováč u miestneho veľkostatkára Gejzu PULSZKÉHO a matka Mária, bola domáca. 11. marca 1938 keď mal Julo 17 rokov zomrela im matka. Po smrti matky sa otec Andrej znova oženil s Rozáliou, rodenou VRÁBELOVOU a Julovi okrem súrodencov z prvého manželstva - Jozefa, Františka, Emila, Jany a Ireny pribudli ďalší dvaja súrodenci - Ján a Miroslav. V dôsledku matkinej smrti skoro odišiel z domu a ťažko sa prebýjal životom. Stôl chudobných a neskôr i dlhoročná choroba (pľúcna tuberkulóza) poznamenali jeho mladosť aj život v dospelosti. Školskú dochádzku začal 1. septembra 1927 v miestnej Jednotriednej rímskokatolíckej ľudovej škole. Hneď od prvého ročníka dosahoval veľmi dobré výsledky. Po ukončení piateho ročníka navštevoval Gymnázium v Prešove na ktorom začal písať svoje prvé verše. Básnické začiatky a juvenílie možno nájsť na stránkach medzivojnových časopisov, literárnych zborníkov a almanachov: Rozvoj, Plameň, Slovenské pohľady, Kultúra, Elán, Mlad, Zborník najmladších slovenských autorov, Pozdrav mladých, Žijeme... Na Gymnázium v Prešove v rokoch 1934 - 1942 prekonal ťažký údel a odišiel sa liečiť do Vysokých Tatier. Debutoval už ako 16 - ročný prvotinou „Serpentina“ pod pseudonymom Julo MICHALANSKÝ. Okrem poézie mal v tom čase ešte veľa ďalších záľub. Hrával v dedinskom divadle, spolu s bratom Jozefom a ďalšími študentmi stál pri zrode prvej futbalovej jedynástky v obci. Počas stredoškolského štúdia získal pod vedením známeho Antona PRÍDAVKA divadelnú predprípravu spoluprácou v tunajšom Slovenskom rozhlasu a divadelnom krúžku ZÁBORSKÝ.

Študoval na Právnickej fakulte v Bratislave, odkiaľ prestúpil na Pedagogickú fakultu v Košiciach, ktorú ukončil v roku 1950 s diplomom učiteľa. Na jeseň 1945 ho prijal do služieb Východoslovenského národného divadla sám Janko BORODÁČ, s ktorým bolo späť ich trvalé priateľstvo. V košickom Východoslovenskom národnom a neskôr štátnom divadle vykonával funkciu tajomníka, redigoval bulletiny pre činohru, spevohru a balet a od roku 1948 až do posledných chvíľ života - celé jedno štvrtstoročie - vydržal v profesii dramaturga a zapáleného divadelníka, dramaturga, režiséra, redaktora a publicistu, čo je ojedinelý prípad vytrvalosti v

práci k prospechu slovenskej divadelnej kultúry. Ním realizované Večery poézie a hudby utvorili základ pre známe Divadielko pod kupolou v košickom Dome umenia. V roku 1971 mu udelili štátne vyznamenanie „Za vynikajúcu prácu“. S manželkou PhMr. Máriou, rodenou JINDOVOU vchovali dvoch synov - Martina a Juraja. Zomrel uprostred tvorivej práce 20. októbra 1974 v 53 roku života. Odišiel od nás v najproduktívnejšom veku svojho plodného, no nedomácaného života. Plný plánov, priprav, rozrobených prác, zanechajúc za sebou desiatky, ba až stovky básni, ktoré by si vyžiadali ešte rukopisné úpravy, doplnky, hotujúci sa do ďalších hier pre mládež, pripravujúc ďalšie pásma poézie...

Žiaľ, hry ostali nedočítané, básne nedopísané... Ostalo po ňom dielo veľké, no neuzavreté. Ostala po ňom spomienka na dobrého a krásneho človeka, na citlivého umelca, na veľkého priateľa hercov... Pochovaný je doma pod Šarišským hradom, kde mu na cintoríne v roku 1984 odhalili náhrobok, spoločné dielo umelca Ernesta ZMETÁKA a profesora Viktora MALINOVSKÉHO. Na ná-

hrobku tróni postava múzy ľubostného básnictva Erato. Epitaf tvoria posledné dva verše z básne Rozlúčka z jeho zbierky Prehovor, srdce: Všetko, čo žije po mne v mojom mene v práci a v láske, to ma pripomenie... Zanechal po sebe prácu a dielo, ktoré ako celok je dôstojným vkladom do novšej slovenskej poézie a má čo povedať tak dnešnému, ako i budúcu čitateľovi. Možno niektorý básnik má viac na svojom básnickom konte. No Julo ZBOROVJAN mal však tri lásky - rodinu, verše a divadlo, a všetky tri mal rád rovnako. Používal pseudonymy: Julo MICHALANSKÝ, Marián OSTERHA a Ján ŠANÁR.

PREHLAD TVORBY

Básnické zbierky: Serpentina, Prešov, 1937, Hviezdy sa blížila, Prešov - Bratislava, 1941, Ľúbostne krutá, Prešov, 1944, Výmena stráži, Bratislava, 1945, Bludíčka moja pieseň, Košice, 1946, Pred nami hviezda, Bratislava, 1950, Momentky, Košice, 1968, Za žiarou slova, Rim, 1970, Medúza, Bratislava, 1971, Do dlane dýchni, výber tvorby z rokov 1941 - 1971, Košice, 1972, Tatranská elégia - pôvodne Májová trýzna, Brati-

slava, 1974, Piesne lásky, Košice, 1976, Prehovor, srdce, Košice, 1977, Odkliata panna a iné, Košice, 1981. Literatúra pre deti a mládež : Čarovná bylinka, Trnava, 1947, Slávik a ruža, Trnava, 1947, Koza rohatá, Bratislava, 1951, 1954, O dvanástich mesiačikoch, Martin, 1953, Rozprávka spoza kríka zo života medvedíka, Martin - Bratislava, 1958, Bajka, ktorá málo slovy vypráví o medvídkovi, Martin - Bratislava, 1958, Otvor sa, rozprávka, Košice, 1973. Dramatizácie a úpravy divadelných hier : Egmont, Bratislava, 1954, Reštaurácia, Košice, 1955, Alžbeta BÁTORYČKA, Bratislava, 1958, 1969, Trpaslík Nosáľko, Bratislava, 1964, Zhavranení bratia, Bratislava, 1967, Ako Filúz gajdoval v nebi, v pekle, na zemi, Bratislava, 1972. Preklady : Súd bez pomsty, Košice, 1946, Gül baba, Bratislava, 1954, Princezná so zlatou hviezdou na čele, Bratislava, 1956, 1963, Najväčšia obeť, Bratislava, 1960, Leto, Bratislava, 1960, Búrka, Košice, 1961, Čo kamera nevidela, Bratislava, 1961, Prefíkaná princezná, Bratislava, 1962, Nápadníci trónu, Bratislava, 1965, Hry I., Bratislava, 1965, Obrazy zo života bohémy, Bratislava, 1966, Dozvedela som sa, že žiješ, Košice, 1966, Don Quijote prichádza, Bratislava, 1969, Hľadač svetla, Bratislava, 1969, Don Juan TENORIO, Bratislava, 1969, Fuente OVEJUNA, Bratislava, 1973, Divoký konik Ryn, Košice, 1973. Literárno - dramatické pásma : Šumí hora našich srdc, Bratislava, 1964, Balada o mladosti, 1974. Zborníky : Národné divadlo v Košiciach 1945 - 1955, Košice, 1955, Štátne divadlo v Košiciach 1945 - 1960, Košice, 1960, 20 rokov Štátneho divadla v Košiciach, Košice, 1965, Čarnica 1957 - 1967, Košice, 1967. Monografie : Janko BORODÁČ, Košice, 1952 - venované k šesťdesiatinám, Andrej CHMELKO, Košice, 1968 - venované k šesťdesiatinám, Pamäti 1945 - 1964, Košice, 1975 - venované Jankovi BORODÁČOVI.

VYZNAMENANIA

Plaketa „Za vynikajúcu zásluhu o Národné divadlo v Košiciach“, 1955, Medaila „10 rokov Východoslovenskej galérie v Košiciach“, 1961, Plaketa „Štátne divadlo v Košiciach“, 1965, Pamätná plaketa „Ústredného výboru Národného frontu Československej socialistickej republiky“, 1968, „Krajská cena v roku 1969 za literárnu tvorbu“, 1969, „Za zásluhy o rozvoj mesta Košíc“, 1970, Plaketa „25. výročia Štátneho divadla v Košiciach“, 1970, Plaketa „Za vynikajúcu prácu Československej socialistickej republiky a za príkladné plnenie pracovných úloh“, 1971, „Pochvalné uznanie za pomoc pri budovaní ľudovej školy umenia“, 1972, „Zaslúžilý člen Štátneho divadla in memoriam“, pri príležitosti 40. výročia Štátneho divadla v Košiciach, 1985.

MAREK SEKERÁK

V predchádzajúcom príspevku reflexií sme si pripomenuli známe konštatovanie, že autorstvo Svätého písma má Bohoľudský charakter, lebo jeho obsah tvorili Bohom inšpirovaní ľudia. No aj keď túto spoluprácu človeka s Bohom poznačovala veľká Božia ochota, toto súručenstvo s Bohom, naisto neodstránilo negatívne dedičné následky prvotného hriechu po našich prvých rodičoch, a to v podobe rozličných ľudských slabostí a nerestí, tak ako ani Kristus svojou obetou na kríži neodstránil dedičnú narušenosť tohto prírodného sveta, ktorá ho tiež postihla ako trvalý, čiže dedičný následok prvotného hriechu, ale napriek tomu aj s veľkolepým darom Božej milosti jeho potenciálneho posväcovania. Božia múdrosť, a najmä dobrota toto posväcovanie podmienila totiž povinnosťou trvalej a vytrvalej spolupráce človeka s Božou milosťou na posväcovaní nielen seba, ale i všetkých súčastí tohto prírodného sveta, a to až po najvyšší výdobytok Kristovej obety, akým je opätovne, a potenciálne tiež až dokorán otvorená brána nebeského kráľovstva!

Preto sa nemožno diviť, že vo Svätom písme sa z tejto ľudskej stránky objavujú aj nedostatky, no zároveň i s darom ľudskej dispozície takejto ich potenciálnej nápravy. No, bohužiaľ, k najnezodpovednejším nedostatkom dedičných následkov prvotného hriechu patrí i ľudské nedbajstvo a nízky stupeň ochoty, teda nie akoby nevyhnutná alebo osudovo daná trauma!

Nedostatky, na ktoré chceme poukázať v tomto príspevku reflexií, majú charakter prevažne teologický, ale neodmysliteľne ich dotvárajú aj jazykové.

Pri historickom rozpamätávaní sa na oblasť týchto nedostatkov, naša myseľ zalieta na začiatok 60-tych rokov minulého storočia, teda na koniec Druhého vatikánskeho koncilu, ktorý ako najbezprostrednejšiu novotu priniesol i zámenu tzv. Tridentskej omše pokoncilovou (niekedy označovanou za omšu pápeža Pavla VI.) so všetkými jej známymi obmenami. Ale na čo sa už sotvako môže rozpamätať, sú veci oveľa miniaturnejšieho charakteru, lenže s podstatným teologickým obsahom.

Keď totiž kňaz podľa tejto novej liturgie odrieka krátke modlitby nad prijatými obetnými darmi chleba a vína, zakončuje ich prosbami, „aby sa nám stali chlebom života“ a „duchovným nápojom“! A na to veriaci v obidvoch prípadoch odovpovedajú: „Zvelebený Boh naveky!“ No pôvodná odpoveď veriacich na Slovensku hneď po zavedení tohto typu svätej omše neznala Zvelebený Boh naveky, ale „Požehnaný Boh naveky!“

Meno autora tejto neodkladnej korekcie sme si nezapamätali, no živo si pamätáme jej zdôvodnenie, lebo vychádzalo z toho, že niet, a nikdy nebolo, a ani nebude takej bytosti, čo by bola schopná „požehnať Boha“! No keď už pred 50-timi rokmi naše teologické vedomie a myslenie nebolo treba v tomto ohľade poučovať alebo doučovať,

na vrub čoho alebo koho možno pripísať lapsusy tohto istého druhu, ktoré sa dostali do vydania Svätého písma - Starého zákona 3 u nás v roku 1994, teda po odstupe tridsiatich dvoch rokov od náležitej korekcie tohto teologického nezmyslu!

A tu je aj dôkaz, ako málo si niekedy berieme k srdcu základnú katechetickú požiadavku žiť a „cítiť s Cirkvou“ (sentire cum Ecclesia), spomenutú i v predchádzajúcej refle-

JURAJ CHOVAN REHÁK

Biblicko-jazykové reflexie⁽⁴⁾

xii! No priam tragické je, že tejto trápnej chyby dopustili sa práve členovia biblickej komisie, ktorým by sa náprava tejto chyby, rozhlásená v roku 1962 mala aj ex offio dostať nielen do hlavy, ale i hlboko do srdca. Lenže, vice versa, oni ju zopakovali aj v Knihe proroka Daniela v citovanom vydaní: „Požehnaný si, Pane, Bože otcov našich ..., Požehnaný si v chráme svätej slávy ..., Požehnaný si na tróne kráľovstva svojho ..., Požehnaný si, čo tróniš nad cherubmi ..., Požehnaný si na oblohe nebeskej...“ (Dan 3, 52-56).

Zrejme zapamätal si to salezián Jozef Heriban, ktorý neskôr ako biblista a profesor teológie pripravil objemné vydanie Svätého písma, ktoré vydal Slovenský ústav svätého Cyrila a Metoda v Ríme r. 1995 s finančným príspevom Talianskej biskupskej konferencie. V tomto vydaní sa citované chyby už odstránili, ale nemožno povedať, že by teraz bolo všetko v poriadku. Ide totiž o verše, ktoré sú súčasťou hebrejskej poézie a spievali si ich traja biblickí mladíci Sidrach, Misach a Abdenago v ohnivej peci, kam ich vladár Nabuchodonozor dal uvrhnúť za odmietnutie povinnej úcty zlatej soche, ktorú dal vyhotoviť, a kde Boh poslal svojho anjela na ich záchranu. Všetky tieto latinsky znejúce verše majú zrejme prozodické črty, ale posledne citovaný verš, hoci v ňom tento fenomén vrcholí, jeho nepresný preklad to úplne potlačil. Lebo latinský originál tohto posledného verša podľa Vulgáty znie takto: „Benedictus es in firmamento caeli, et laudabilis et gloriosus in saecula“ - čo doterajšie slovenské vydania Biblie uvádzajú v tejto formulácii: „Požehnaný si na oblohe nebeskej a chváľitebný a slávny naveky“.

No už sme vpredu uviedli, že tieto verše tvoria súčasť hebrejskej poézie, ktoré si zasluhujú osobitnú pozornosť. Preto latinské znenie tohto verša sa od slovenského odlišuje tým, že naši prekladatelia obišli

atribút „firmamentum“ k podstatu „caelum“ (in firmamento caeli), a tým odstránili gramatické spojenie, ktoré treba chápať ako ozdobný prívlastok (epiteton ornans): „mohutnosť oblohy“, z čoho ostalo len jednoduché prozaické spojenie „obloha nebeská“. No okrem toho treba si ešte uvedomiť, že slovenský preklad, najmä poetického textu, má právo vychádzať i z ducha čistej slovenčiny, ktorý ne-

sel, ešte rozhodnejšie treba odvrhnúť i nerozumnú syntagmu „spása Bohu“! A že sa vôbec dostali do textu Svätého písma i takéto nezmysly, možno označiť priam za „mystérium“, čo nie je veľmi ďaleko od Zlého! Pritom vec je v podstate tak jednoduchá!

Homonymita latinského slova salus totiž opäť „zauřádavala“, takže prekladateľom (a nielen našim), z jeho až siedmich možných

slovníkových ekvivalentov nábožensky (pre daný text) zdal sa byť najvhodnejší ekvivalent spása, keby v tomto texte slovo spása bolo viazané na druhý pád čiže genitív (spása nášho Boha), a nie na ten ošemetne tretí, čiže datív „spása nášmu Bohu“, čo prekladatelia sémanticky tak nešťastne prehliadli. Takže pri aplikácii substantíva spása s datívom, následne im vyšiel tento ďalší teologický nonsense!

Keby boli prekladatelia prihliadli na túto dôležitú paradigmatickú skutočnosť, určite by boli prišli na to, že v počte tých spomenutých siedmich ekvivalentov ponúka sa im aj ďalší, alternatívny, a pritom jedine správny, ktorým je pozdrav! A z dostupných nám biblických vydaní sme objavili práve tento ekvivalent, a to v nemeckom (lipskom) vydaní: Des Neuen Testamentes, v preklade vynikajúceho biblistu Fritza Tillmanna, kde je tento verš preložený takto: „Heil unserem Gott, der auf dem Throne sitzt, und dem Lamme (Úcta nášmu Bohu, ktorý sedí na tróne, a Baránkovi). Tento nemecký preklad preklad je aj pre nás dostatočne inštruktívny, aby sme latinské slovo salus preložili niektorým zo synonymických podob toho základného pojmu pozdrav, a to ako úcta, sláva, poklona, alebo i priamo pozdrav. Preto podľa nášho presvedčenia tento verš treba preložiť s vylúčením (v tomto prípade) ominózneho pojmu spása a s použitím niektorého z uvedených synonymických pojmov. No ako najprimeranejšiu alternatívu k pojmu pozdrav v tomto verši cítime povinnosť odporučiť slovo poklona, ktoré možno chápať ako v podstate jeho „kinetické“ synonymum!

Preto podľa nášho presvedčenia tento citát z takmer všetkých doterajších vydaní Svätého písma (a teda aj z terajšieho vydania liturgických textov Bohoslužby slova) treba neodkladne odstrániť a opraviť, a to najlepšie do takejto podoby:

Poklona nášmu Bohu, ktorý sedí na tróne, a Baránkovi!

znáša pasívne gramatické tvary, a nahrádza ich aktívnymi. Preto ani sémanticky nie celkom správny preklad tohto verša, s pasívnym tvarom gramatického spojenia: „Zvelebený si na nebeskej oblohe a chváľitebný a slávny naveky“ (Dan 3, 56), treba preložiť v tomto duchu: Velebia ťa aj mohutnosti klenby nebeskej, ty hoden chvály a slávy naveky (Dan 3, 56).

Ale záverom analýzy tohto okruhu prekladových chýb Svätého písma nemôžeme obísť najmä lapsus, ktorý v porovnaní s tými, na ktoré sme tu poukazovali, je teologicky ešte ominóznejší. Ide o citát z Apokalypsy sv. Jána, ktorý podľa latinskej Vulgáty znie takto: „Salus Deo nostro, qui sedet super thronum, et Agno“ (Zjv 7, 10) - Spása nášmu Bohu, ktorý sedí na tróne, a Baránkovi. No slovenské znenie tohto prekladu uvažujúcemu človeku znie priam poburujúco. Veď aká by to bola všemohúcnosť Božia, o ktorej veríme, že patrí k základným vlastnostiam kresťanského pojmu Boha, keď by jej bolo treba ešte sprostredkovať pomoc i zo strany biedneho ľudského tvora! Preto ak sme už prípad onej syntagmy „požehnaný Boh“ označili za teologický nezmy-

Carihrad od vzniku rástol do šírky a výšky po dve storočia. Mesto hýrilo nádhrou veľkolepých stavieb - cirkevných a svetských. V meste sa usadila mocná civilná a vojenská šľachta. Narastal aj náboženský fanatizmus. Za ikonoborectva ostalo len mníšstvo verné Rímu. Sám cisár žiadala na pápežovi, aby carihradský patriarcha mal po Ríme druhé miesto medzi patriarchami, lebo Carihrad bol „druhým“ novým Rímom (Nea Roma). A tak na synode v Carihrade nazvali patriarchu „ekumenickým“. Patriarcha sa stal nástrojom cisárskej politiky. Gregor Veľký proti tomu titulu protestoval. Nemalo to účinku, a preto sa začal titulovať - „Servus servorum Dei“ (Služobník božích služobníkov).

Pápež Bonifác II. (530-532) potvrdil práva Svätej stolice na celé Ilyrikum. Po ňom Ján II. (533-535) si prvý dal nové meno na svoje označenie - Merkúr. K roku 530 spisovateľ Prokopios uvádza vo svojom denníku, že v tom čase vojny s Gótmí, ktorí sa usadili v Itálii, začal cisár vojvodca obliehať Rím. Pritom mu pomáhali aj najatých 1 600 jazdcov spomedzi naddunajských Slovanov a Antov. K roku 541 vydal Justinián nariadenie, podľa ktorého, kto postaví chrám, má právo si tam vybrať aj kňaza. Tak prišlo patronátne právo do užívania. V tých časoch sa kresťanstvo rozširovalo aj na vidiek. Také kostoly sa nazývali „Ecclesiae plebaniae“ (parochie). Tak aj správcom nazývali - plebáni.

Roku 543 zomrel na Monte Kasine svätý Benedikt. Zostali po ňom Reguly, podľa ktorých mníši žili storočia v Európe. Tieto pravidlá boli „súhrnom“ kresťanského života, múdрым a tajomným výberom z učenia Evanjelia, všetkých evanjeliových rád a úplnej dokonalosti. V nich sú v plnej miere opatrnosť a prostota, prísnosť a umiernenosť, sloboda a závislosť. Dodnes majú svoj pôvab!

Prvou veľkou obeťou Justiniánovej politiky boli Vandali - ariáni v Afrike. Kráľ Hilderich vyhľadával priateľstvo s Carihradom, no proti tomu sa postavil jeden z príbuzných Želimir (Gelimer) a zhodil ho. Nanovo začalo prenasledovanie a utiskovanie katolíkov. Na to zareagoval Justinián a vyslal na lodiach vybavené vojsko na čele s vojvodom Belisarom. Tak okolo roku 560 bola severná Afrika obsadená. K tomu pripojili aj Hispániu a Itáliu. Pomery sa aj v Ríme obnovili k lepšiemu. Kassiodor ako poradca ariánskeho kráľa odchádza na svoj majetok v Kalábrii na juhu Itálie. Vstupuje k benediktínom, zakladá tam vedľa svojho rybníka („Vivarium“) kláštor a stáva sa jeho opátom. Okolo neho sa zišlo veľa schopných mníchov benediktínov. Tak založil Skriptorium na prepisovanie a odpisovanie starej vzácnej literatúry. Stal sa aj zástupcom - miestodržiteľom v južnej Itálii. Zhromaždil preveľa kníh do kláštornej knižnice. Od písané exempláre putovali do ďalších benediktínskych kláštorov. Tak sa mu podarilo zachrániť dedičstvo antiky a raného kresťanstva. Bolo treba tvoriť aj nové diela. Preto pre svojich mníchov spracoval latinský pravopis. Samotné diela Kassiodora vynikajú elegantným, aj keď strojovým slohom, ktorý ďalší nasledovníci napodobňovali. Zanechal nám krásne heslo: „Vo dne v noci uvažuj o pamiatkach svojich otcov, skúmaj počiatky svojho národa, pozoruj deje a písomné pamiatky, lebo ohavnou vecou je, keď chodíš ako cudzinec po svojej vlasti.“ V tom čase sa z Panónie

privalili do severnej Itálie Longobardi. Boli tiež ariánmi.

Pre Slovákov ako potomkov je dôležitá správa, že zapadopanónski biskupi sa zúčastnili synody v Grade blízko Akviley. Z toho vidno, že nie všade sa presadili ariáni v 6. storočí. K roku 573 biskup Gregor z Toursu vo svojom diele nám zachoval pamiatku na sv. Martina, ktorý pochádzal zo severnej Panónie. On o ňom napísal, že misionárčil aj medzi panónskymi Slovanmi. Na tých synodách v Grade (577-579) bol aj sufragán Vigílius zo severopanónskej Sabárie (Szombathely).

Pápež po víťazstve nad Vandalmi stál pod kuratelou Carihradu. V Ríme jeden z veľkých rodov - Gregor sa dal na úradnícku dráhu. Stal sa mestským prefektom. V tom mu nečakane zomrel otec, a to ho pohlo k

ANTON SEMEŠ

Nový Rím na Bospore

zmene spôsobu života. Vzdal sa výnosného úradu, založil v rodnom kaštieli v Ríme benediktínsky kláštor. Titul kláštora je na počesť apoštola sv. Andreja (Monte Celio). Za pápeža Benedikta I. sa stal diakonom. Nový pápež Pelágus II. ho poslal do Carihradu ako svojho vyslanca. Po návrate sa stal opátom vo svojom kláštore. Po smrti Pelágia II. ho zvolili za pápeža. Jeho pontifikát trval plodných štrnásť rokov. Stal sa základným kameňom stredovekej cirkvi. Začal robiť poriadok: zreformoval cirkevné pozemky. Začal ich sám spravovať a získaval veľký výnos. Mal vplyv aj na rímsku armádu. Dal sa do prípravy na pokatolíčenie Longobardov. Okrem toho vyslal benediktínsku misiu do Británie na čele s preslávnym opátom Augustínom. Svojou knihou - Liber pastoralis (Kniha o pastoraácii) predišiel dvoch veľikánov na Východe: sv. Gregora z Nazianu (Kniha o úteku) a sv. Jána Zlatoústeho (O kňazskom úrade). Jeho kniha po celý stredovek mala takmer kánonickú vážnosť. (V Česku preložená pred rokom 1900.) Zaviedol jednotný cirkevný spev v chrámoch (gregorián). Jeho vláda sa vzťahovala na rozsiahly majetok - Patrimonium sancti Petri. Surovosť čias Cirkev za neho začala „hamovať“ uvažovaním cirkevnej kľatby na previnilcov. Obklopil sa tvrdo pracujúcimi mníchmi. Veril, že budúcnosť majú novovznikajúce národy (po sťahovaní národov) na sever od Álp. Pociťoval úlohu tieto národy priviesť ku kresťanstvu z arianstva alebo pohanstva. Nárek nad zničeným rímskym impériom považoval za zbytočný. Pred svojimi na túto tému často žartoval, že symbol impériálneho Ríma - Orol, stratil perie a ostal „lysý“.

Vpádom Longobardov bola Itália rozkúskovaná. Okrem toho vzhľadom na hašterivosť kniežat, by ani nebola „zniesla“ autoritu pápeža. Úlohou pápežov tých čias nebola náboženská ale politická a morálna. Bol predseda panovníkom Ríma a jeho okolia, strediskom italského života a ochranou proti Longobardom. Od roku 590 vládol do roku 604. On sa postaral, že sa liturgické obrady pre-

stali konať v gréčtine a začali sa definitívne v latinčine (lingua mediaeva). Latinčina už bola vybrúsená v opravenej Vulgáte zo strany Hieronyma a o štýl sa postaral Kassiodorus. Tak jeho predchodca Lev Veľký a on Gregor zažiarili na cirkevnom nebi. V Ríme sa bili jednotlivé rody, pokiaľ išlo o voľbu nového pápeža. Neraz sa predstihovali v tých bojoch aj pustošením okolitých majetkov z protivníkovho tábora.

K roku 586 prišla radostná správa z Hispánie, že Visigóti prijali katolícku vieru. Ešte predtým pápež Pelágus II. nariadil slúžiť vo farských chrámoch denne svätú liturgiu. Cirkev sa stala kriesiteľom Itálie, matkou novej civilizácie a nakoniec vplyvom vo vtedajšom svete väčším než Rímska ríša. Vyzeralo to, ako keby antický Rím išiel dobro-

dobí po ústupe arianstva podľa niektorých autorov prišli do Európy misionári z Íroškóti. Prechod cez sedlo v Krušných horách do západných Čiech údajne vtedy pomenovali: Svätá brána (Vejprty - Weihe Porta). Ich domácou základňou bola Scotia Maior. Mníši postupovali bez kniežacej ochrany. Zachovávali regulu sv. Kolumbána. Misijné biskupstvá boli v opátstvach. To tvrdí aj kanonik Brémskej cirkvi Adam vo svojom diele z 12. storočia. Oni začali pri misijných chrámoch budovať prvé zvonice a vedeli liať zvony z bronzu. V kláštore visel na stene malý zvon, ktorý dával signál k jednotlivým častiam dňa. Predtým udierali na dutý predmet („bit“ na hranu). Zo 6. storočia sú nateraz objavené najstaršie zvony. Dokonca sa nám zachovala na západe príručka o liatí zvo-

nov od mnícha Teofila. Čo légie „nedokončili“, to začali konať mníši.

Staré legendy o mníchovi zo Škótska - Brendanovi, tvrdili, že sa so svojimi spolubratmi postupne plavil ku Grónsku a Islandu a odtiaľ do severnej Ameriky. Potvrdili sa archeologicky až v roku 1977. Išlo o Nový Foundland. Opis diela sa zachoval z 10. storočia a je v ňom uvedené: Loď mala dĺžku 20 m. Mala kabínu na palube s tromi mníchmi a druhú v lodi s dvoma mníchmi. Loď mala konštrukciu z ohnutých drúčikov a bola potiahnutá 49 volskými kožami, naretými smolou. Kože boli zošité s vyše 20 tisíc stehmi. Takto sa potvrdilo, že dávno pred Vikingami a Krištofom Kolumbom mníši z Európy objavili Ameriku.

Po Kassiodorovi nám ostal aj epiteton na Rím: „Universa Roma - miraculum mundi.“ (Univerzálny Rím sa stal zázrakom sveta.) Z tých čias sa nám zachovali v neskorších spisoch Dejiny jednotlivých národov. V Španielsku to bol biskup Izidor zo Sevily. V Anglicku to bol Béda Ctihodný. Dejiny Frankov napísal biskup Gregor z Toursu. A Longobardov opísal Pavol Diakon. V

tých časoch už fungovali male patriarcháty: kartaginský pre Afriku, Milánsky pre severnú Itáliu, Arelátsky pre južné Francúzsko a Solúnsky pre Ilyrikum.

Spisovateľ Dio Cassius nám odkrýva tajomstvo nesvornosti Grékov. Zdôrazňuje, že grécky jazyk nemal ekvivalent pre termín auctoritas. A práve tento odpor k autorite charakterizoval Cirkev v gréckom svete. Aj na západe bolo ťažko udržať rovnosť biskupov, ktorých rímsky biskup tak očividne prevyšoval. Dokonca aj veriaci na východe pápeža chápali ako hlavného patriarchu kresťanstva. (Primus inter pares. - Prvý medzi rovnými.) Jeho názory a výnosy bolo treba dodržiavať v osobitnej úcte. Túto pozíciu pápeža začal narušovať novozriadený Carihradský patriarchát.

V tomto 6. storočí začali svoju rekatolizačnú misiu medzi balkánskymi Slovanmi mníši - benediktíni z Dalmácie. Ich centrum bolo v Istri v meste Hum. („Od Roča do Huma vodi aleja glagoljaša.“) Používali grécky obrad a latinskú terminológiu (biskup, opát, diakon, kapitul, kláštor a iné). Kláštory mali v mestách aj na dedinách alebo na ostrovoch. (Z ostrova Pašman priviedol Karol IV. benediktínov aj do Prahy - Emausy na Slovanec.) Ženské kláštory benediktínok boli len pri mestách. Pre nové kláštory a chrámy bolo treba výmalbu. Umelci - spravidla mníši - prihliadali najmä ku ženskej kráse oproti antike. Namiesto antických hrdinov postavila Cirkev ideál svätca v umení. Antika vynikala v sochárstve a kresťanstvo v maliarstve. Krása ako myšlienka, prostriedok a cieľ, výdych srdca po vzopätí vnútorných vánek. Tajomný signál, vyslaný do priestoru zasahoval svojím umeleckým pohladením veriacich v chráme. Pohľad na krásu povznáša. Kto tvorí krásu, prináša iným pocit prežitého šťastia. Umenie nahrádzalo Bibliu, lebo veriaci boli negramotní. V umení vznikol kánon pre svätých. Zomretý svätec mal okolo hlavy zlatiský kruh, ktorý dostal meno „gloriola“. Sloveni to nazvali „svätožiarou“. Žijúceho svätca maľovali so svätožiarou v štvorcovej forme.

Na Východe v Arábii sa objavil arabský prorok - Mohamed. Po jeho smrti začal boj o pripájanie okolitých krajín a nútená islamizácia. Tak v tých oblastiach z veľkých cirkví ostali len „ostrovčeky“.

Kresba: Andrej Mišanek